

Nationaal Archief
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Nummer Toegang: 2.12.33

**Inventaris van de archieven van (Marine) Instanties
en Onderdelen in de Gebiedsdelen Curaçao en
Suriname, 1934-1947**

Versie: 27-03-2022

J.M.M. Cuijpers, E.A. van Heugten, H.E.M. Mettes, e.a.

Nationaal Archief, Den Haag 1998

This finding aid is written in Dutch.

1	Archief van de Oudst Aanwezend Zeeofficier (OAZ) Curaçao / Algemeen Militair Commandant (AMC) Curaçao, 1934 - 1947.....	33
1.1	Organisatie.....	33
1.2	Personeel.....	35
1.3	Bewaking en verdediging.....	36
1.4	Gebouwen en terreinen.....	39
2	Archief van de Commandant van de Onderzoekings-en Bewakingsdienst Curaçao, 1939 - 1944	41
3	Archief van de Commandant Nettendienst Curaçao, 1943.....	43
4	Archief van de Oudst Aanwezend Zeeofficier (OAZ) Aruba, 1942 - 1944.....	44
5	Archief van de Commandant Nederlandse Troepen Aruba (CNTA) Commandant Infanterie Aruba (CIA), 1940 - 1947.....	46
6	Archief van de Commandant Onderzoekings- en Bewakingsdienst (OBD) Aruba, 1939 - 1945	47

7	Archief van de Oudst Aanwezend Zeeofficier (OAZ) Suriname, 1942 - 1946.....	48
8	Archief van de Commandant van de Marine Patrouilledienst Suriname, 1942 - 1946.....	51
9	Archief van F.E. Bruyning voorzitter van de Raad van Commissarissen van de NV Gemengd Bedrijf Vaartuigendienst Suriname, 1938 - 1942.....	53

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Ministerie van Marine: (Militaire) Instanties en Onderdelen in de Gebiedsdelen Curaçao en Suriname

Archiefbloknummer:

D27524

Omvang:

279 inventarisnummer(s) 3,00 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Algemeen Militair Commandant Curaçao
Commandant Marine Patrouilledienst Suriname
Commandant Nederlandse Troepen Aruba
Commandant Nettendienst Curaçao
Commandant Onderzoekings- en Bewakingsdienst Aruba
Commissarissen van de NV Gemengd Bedrijf Vaartuigendienst Suriname
Onderzoekings- en Bewakingsdienst Curaçao
Oudst Aanwezend Zeeofficier Aruba
Oudst Aanwezend Zeeofficier Curaçao
Oudst Aanwezend Zeeofficier Suriname

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Het archief is grotendeels gevormd door de Algemene Militaire Commandant (AMC) Curacao. Omdat de oliaffinaderijen van Curaçao en Aruba strategisch belangrijk waren werden er na het uitbreken van de oorlog Engelse en Franse troepen gestationeerd, die ook onder de AMC vielen. De stukken betreffen de organisatie, het personeel, gebouwen en terreinen naast taken als bewaking en verdediging. Een kleiner gedeelte van het archief betreft Aruba en Suriname. Het archief bevat voorts gedeponiseerd archief van F.E. Bruyning, voorzitter van de raad van Commissarissen van de N.V. Gemengd Bedrijf Vaartuigendienst Suriname. Dit was een rederij die voor 50% eigendom was van de Nederlandse staat en die als taak had de scheepvaartverbindingen naar Suriname te onderhouden.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Ministerie van Marine: (Militaire) Instanties en Onderdelen in de Gebiedsdelen Curaçao en Suriname, nummer toegang 2.12.33, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Curaçao en Suriname / Marine, 2.12.33, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

EEN OVERZICHT VAN DE GESCHIEDENIS EN DE ORGANISTIE VAN DE DEFENSIE IN DE GEBIEDSDELEN CURAÇAO EN SURINAME, 1930-1947

1 CURAÇAO

1.1 INLEIDING

Na de Eerste Wereldoorlog werd voor de verdediging van de eilanden Curaçao en Aruba afgezien van permanente stationering van een Nederlands oorlogsschip, het zogenaamde 'stationsschip'. Het Caribisch gebied werd sindsdien nog maar incidenteel door eenheden van de Koninklijke marine bezocht.¹

Het 'Urbina-incident' in 1929 bracht hier verandering in. Op 8 juni van dat jaar pleegde de Venezolaanse revolutionair Rafael Simón Urbina met een aantal medestanders een overval op fort Amsterdam te Willemstad, met als doel zich wapens te verschaffen voor zijn strijd tegen de Venezolaanse dictator Juan Vicente Gómez.² Hij wist het Nederlandse rechtsgebied weer te verlaten met de gouverneur en de garnizoenscommandant als gijzelaars, een hoeveelheid geweren, munitie en de gouverneurskas.³

Ten gevolge van dit incident werden door de Nederlandse regering mariniers als aanvulling van het landmachtgarnizoen permanent op Curaçao en Aruba gelegerd. Tevens werd er weer permanent een oorlogsschip gestationeerd.⁴

1.2 DE OUDST AANWEZEND ZEEOFFICIER, 1930-1940

De functie van Oudst Aanwezend Zeeofficier (OAZ)⁵ Curaçao werd in de periode 1930-1940 vervuld door de commandant van het stationsschip. Begin 1930 werd deze functie vervuld door luitenant ter zee der 1e klasse Vreede, commandant van Hr.Ms. 'Witte de With'.

Voor zover bekend is er nimmer een instructie voor de OAZ vastgesteld. Wel is in 1939 een poging daartoe ondernomen. In januari 1939 vroeg de Plaatselijk Militair Commandant (PMC) aan de gouverneur nadere uitleg over zijn verhouding tot de OAZ. De PMC schreef:

"Mijn verhouding tot den Minister van Defensie en tot den Oudst Aanwezend Zeeofficier te Curaçao is in geen enkele instructie vastgelegd. Ook laatstgenoemde autoriteit bezit geen instructie waarin zijn gezagsbevoegdheid over mij geregeld is (...)."

Hij verzocht de gouverneur

"(...) het daarheen te leiden, dat de respectieve gezagsverhoudingen in instructies worden vastgelegd (...)."⁶

1 Ph.M. Bosscher, *De Koninklijke Marine in de Tweede Wereldoorlog* (3 dln.; Franeker, 1984), III, 128; A.N. de Vos van Steenwijk, *Het Marinebeleid in de Tweede Wereldoorlog* (Amsterdam, 1986) 105.

2 C.Ch. Goslinga, 'De Nederlandse Antillen en Suriname 1914-1941', *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, XIV, 401.

3 Bosscher, *De Koninklijke Marine*, I, 74.

4 Bosscher, *De Koninklijke Marine*, III, 128.

5 De tegenhanger voor de landmacht was de Plaatselijk Militair Commandant.

6 Inv.nr.33: brief van de PMC aan de gouverneur van Curaçao, no.4 PMC Geheim van 14 januari 1939.

De OAZ, door de gouverneur om advies gevraagd, bevestigde het voorgaande en deelde de Gouverneur mede dat

"(...) de positie van Oudst Aanwezend Zeeofficier het beste te vergelijken (is) met die van Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Oost-Indië."

In het verleden zijn er wel pogingen ondernomen een dergelijke instructie op te maken. Men is er echter niet in geslaagd een goede instructie samen te stellen. Volgens de minister van Defensie was de verhouding tussen de voornoemde drie autoriteiten een 'gentlemen's agreement'. De OAZ adviseerde de gouverneur om geen instructie vast te stellen.⁷

Wel zijn uit andere reglementen en instructies een gedeelte van zijn taken te destilleren. Zo stelde de Gouverneur in oktober 1930 de Algemeene regels welke voor normale tijden ten aanzien van de op Curaçao gestationeerde weermacht gelden (ARWC) vast. De ARWC gold voor de gewone dienst⁸ van de op Curaçao gestationeerde weermacht en bestond uit vier hoofdstukken:

- A. Bijzondere bepalingen;
- B. Algemene regels voor de scheepsmacht;
- C. Algemene regels voor de compagnie Mariniers;
- D. Algemene regels voor de Militaire Politietroepen.

Tevens werden er bepalingen opgenomen, die als overgang bedoeld waren van normale toestand naar de toestand van algemene gereedheid.

In hoofdstuk B worden de taken van de Oudst Aanwezend Zeeofficier in deze beschreven.

"(...)

- de O.A.Z. regelt in overleg met de Gouverneur den dienst der oorlogsschepen voor wat betreft de periodes dat zij buitengaats zijn voor het houden van oefeningen of anderszins en treft de regelingen voor de stilligperiodes in het Schottegat voor onderhoud, dokking enz.
- De O.A.Z. zal zorg dragen, dat zich van zonsondergang tot -opkomst minstens één schip in het Schottegat bevindt (...).
- Indien de schepen zich beiden buitengaats bevinden voor het houden van oefeningen of om andere redenen, zal voor zoover de schepen op gezichtsafstand zijn voortdurend één der D.T.stations bezet zijn. Door den O.A.Z. wordt telkens hiervoor een regeling getroffen.
- Bevindt zich slechts één schip buitengaats dan geldt voor wat de bezettingstijden van het D.T.station betreft de daarvoor bestaande marine-voorschriften, tenzij andere regeling noodzakelijk wordt geacht. Deze regeling wordt alsdan door den O.A.Z. getroffen. (...)"⁹

Eind 1930 raakte OAZ Nieuwenhuijs in conflict met de gouverneur inzake de benoeming van een adjudant van de gouverneur. Op verzoek van de gouverneur werd met ingang van 22 juli 1930 luitenant ter zee der 2e klasse P. Wentholt door de OAZ als tijdelijk adjudant ter beschikking van de gouverneur gesteld, tot na aankomst van de nieuw benoemde adjudant. Deze adjudant zou op 4 december met zijn werkzaamheden beginnen, maar de gouverneur had zonder met de OAZ te overleggen besloten tot twee maanden uitstel. Daarop zond de OAZ een telegram aan de minister van Defensie, waarin hij zich beklagde over de wijze waarop de gouverneur over marinepersoneel

7 Inv.nr.33: brief van de OAZ Curaçao aan de gouverneur van Curaçao, no.7G/1/2 Geheim OAZ van 30 januari 1939.

8 Voor "de toestand van algemene gereedheid" waren nadere regels gesteld in de AMVC (een exemplaar van voornoemd AMVC is niet aangetroffen).

9 De ARWC is als bijlage gevoegd bij een brief van de OAZ aan de gouverneur van Curaçao, no.61 Geheim van 17 oktober 1930. Bron: Kabinet van Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken (voortaan: KNAAZ), archief Adjudant van de Gouverneur van Curaçao.

beschikte. De minister antwoordde dat deze aangelegenheid volgens instructie moest worden behandeld door tussenkomst van de gouverneur. Uiteindelijk legde de OAZ zich bij dit antwoord neer.¹⁰

In oktober 1931 werden de Verdedigingsmaatregelen vastgesteld. Hierin werd bepaald dat

"(...) onder buitengewone omstandigheden, byv. by plotselinge rustverstoringen van ernstigen aard of daadwerkelyke pogingen tot het zich meester maken van het Gezag van buitenaf, dan wel naar aanleiding van ontvangen berichten, dat dergelyke rustverstoringen of pogingen ieder oogenblik kunnen worden verwacht, worden de beschikbare krachten gealarmeerd. Dit kan geschieden op het eiland Curaçao a. Op last van den Gouverneur of namens dezen. b. Door den O.A.Z. (...)"¹¹

Ter voorbereiding ontwierp de OAZ

"(...) eene regeling van de bezetting van zyn radiostations en van zyne vaargereedheid in verband met het noodige onderhoud aan schip(schepen) en werktuigen (...) teneinde te allen tyde te kunnen voldoen aan opdrachten verband houdende met het inzetten van zyn strydmiddelen; eene alarmregeling voor zyn bodem(s); eene regeling van samenwerking met de beschikbare krachten op andere eilanden, voor het geval alarmeering aldaar plaats heeft, terwyl hy zich met zyn bodem naby dit eiland bevindt. (...)"¹²

Bij de grondwetswijziging van 1938 werd de defensie van de overzeese rijkdelen in het algemeen en het gebiedsdeel Curaçao - waaronder werd verstaan de eilanden Curaçao, Aruba, Bonaire, Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba en sinds de grondwetswijziging van 1948 Nederlandse Antillen genoemd - in het bijzonder, geheel een aangelegenheid van het moederland, waarvoor de minister van Koloniën verantwoordelijk was. Tussen de ministeries van Koloniën en Defensie bestond een kosten verdelingsschema, waarbij de strijdkrachten werden betaald en ter beschikking gesteld door het ministerie van Defensie; terwijl de kosten van accommodatie en de bedrijfskosten ten laste kwamen van het ministerie van Koloniën.¹³

Op 24 augustus 1939 bestond de bezetting op Curaçao uit: een waldetachment Mariniers, onder commando van de kapitein der mariniers L. Langeveld, tevens PMC (138 man, bestemd voor bewakingsdiensten en optreden tegen eventuele vijandelijke acties); het korps Militaire Politie (115 man, belast met de handhaving van orde en rust, de brandweer en assistentie bij de defensie) en het Vrijwilligerskorps¹⁴, dat in opleiding was.¹⁵

In december 1939 verstrekte de minister van Koloniën aan de majoor van de generale staf KNIL G. Giebel de opdracht de land- en luchtsrijdkrachten in het gebiedsdeel Curaçao te reorganiseren. Zijn rapport, getiteld Een Oorlogsmemorandum Curaçao, verscheen op 11 april 1940. Door de oorlogsomstandigheden werd het rapport niet meer in behandeling genomen.¹⁶

In de tussentijd werd op last van de minister van Koloniën door de gouverneur op 3 september 1939 de Neutraliteitsproclamatie afgekondigd.¹⁷

10 Zie voor correspondentie over deze aangelegenheid: KNAAZ. archief van de adjudant van de gouverneur van Curaçao, inschrijfnr. MG20.

11 KNAAZ, archief Adjudant van de Gouverneur, inschrijfnr. MG 20/31.

12 KNAAZ, archief Adjudant van de Gouverneur, inschrijfnr. MG 20/31.

13 De Vos van Steenwijk, Het marinebeleid, 105.

14 Dit korps werd op initiatief van C.N. Winkel op 23 juni 1929 opgericht. Bij Gouvernementsbeschikking no.1279 van 18 december 1929 werd het reglement goedgekeurd.

15 De Vos van Steenwijk, Het marinebeleid, 12.

16 De Koninklijke Marine in de Tweede Wereldoorl, deel III De strijd in de Caraïbische wateren. Hoofdstuk 1. De maritieme defensie van de gebiedsdelen Curaçao en Suriname in 1939 en 1940. Den Haag, Bureau Maritieme Historie, 1955 (voortaan: Marinemonografie Curaçao en Suriname), 5-6.

17 Marinemonografie Curacao en Suriname 1943, 51.

De gouverneur verzocht in een schrijven van 28 december 1939 de minister van Koloniën om een éénhoofdige leiding van de defensie in het gebiedsdeel.¹⁸ De minister voelde hier vooralsnog echter niets voor en achtte het beter voorlopig de gescheiden commando's voor land- en zeestrijdkrachten te handhaven.¹⁹

Bij proclamatie van 10 mei 1940 bracht de gouverneur ter kennis

"(..) dat als deel van het Koninkrijk ook Curaçao is in den oorlog met het Duitse Rijk (...). Het hier gevestigde gezag (...) is in staat op den bestaanden voet het bewind te blijven voeren en te blijven waken over het rechtsgebied zoo te land als ter zee. Hulp daartoe van buiten zal - van welke zijde ook geboden - als onwelkom worden afgewezen (...)." ²⁰

Desondanks werden er, met toestemming van de Nederlandse regering in Londen, Franse en Britse troepen op de eilanden Curaçao en Aruba gelegerd. Door de zwakke militaire verdediging, was de kans op vijandelijke acties tegen de op deze eilanden gevestigde olie installaties, die voor de geallieerden van essentieel belang waren, zeer groot.

De Engelse en Franse bewakingsdetachementen werden gelegerd in respectievelijk het kamp Suffisant te Curaçao en het kamp Savaneta te Aruba.²¹

Dezelfde dag verklaarde de gouverneur van Curaçao het gebiedsdeel Curaçao in staat van beleg en als uitvloeisel hiervan werd bepaald dat het militair gezag, in naam van de gouverneur, werd uitgeoefend:

"(...)

- Op de eilanden Curaçao en Aruba door den Plaatselijk Militair Commandant;
- Op het eiland Bonaire en de Bovenwindse Eilanden door den Gezaghebber, voor het gebied onder zijn bestuur;
- Op de eilanden St. Eustatius en Saba door den Ondergezaghebber, voor zover dezen niet door den Gezaghebber der Bovenwindse Eilanden beperkingen worden gesteld (...)." ²²

1.3 DE OUDST AANWEZEND ZEEOFFICIER / ALGEMEEN MILITAIR COMMANDANT, 1940-1947

Bij Algemeene order van den Opperbevelhebber in het Gebiedsdeel Curaçao van 11 mei 1940 stelde de gouverneur van Curaçao de functie van Algemeen Militair Commandant (AMC) in en benoemde kapitein-luitenant ter zee J.L.K. Hoeke, commandant Hr.Ms. 'Van Kinsbergen', als zodanig.²³ Het stafbureau werd ingericht in het Fort Amsterdam.²⁴

Bij afwezigheid van Hr.Ms. 'Van Kinsbergen' zou de gouverneur de functie van AMC overnemen, terwijl de luitenant ter zee der 3e klasse H. Tichelman, chef staf AMC, de functie van OAZ zou waarnemen.²⁵

De AMC was commandant

18 Inv.nr.33.

19 Marinemonografie Curaçao en Suriname 1939-1940, 9.

20 Bron: Curaçaosche Courant, dl. CXXVIII, 10 mei 1940, nr.19.

21 Instituut voor Maritieme Historie, Collectie WOII, Bb-9/22.

22 Proclamatie van 10 mei 1940. Publicatieblad (voortaan: PB) 1940, nr.38.

23 Inv.nr. 62.

24 Instituut voor Maritieme Historie, Collectie WOII, Bb-9/22.

25 Inv.nr.62: besluit van de gouverneur van 28 mei 1940.

"(...) van de in het gebiedsdeel aanwezige militaire troepen, zoowel van de Nederlandsche als van die, welke eventueel door onze bondgenooten te onzer (de gouverneur, JC) beschikking zullen worden gesteld (...)." ²⁶

Volgens artikel 30 van de staatsregeling van Curaçao had

"(...) de Gouverneur (...) het opperbevel over de in Curaçao aanwezige krijgsmacht. Hij oefent dit over de in Curaçao dienstdoende zee- en landmacht niet uit dan behoudens hare administratieve betrekkingen tot de ministeriële departementen en overeenkomstig de bijzondere beschikkingen des Konings. Hij beschikt over hare strijdkrachten in oorlog en vrede, zodanig als hem in het belang van Curaçao oirbaar dunkt, en heeft het recht hare bevelhebbers en officieren te schorsen (...)." ²⁷

Krachtens voornoemd artikel was de gouverneur dus opperbevelhebber van de zee- en landmacht in het gebiedsdeel Curaçao.

"De Algemeen Militair Commandant (is) als hoogste militaire autoriteit belast (...) met de militaire verdediging van het gebiedsdeel. Hij is als zoodanig voor zijn beleid verantwoording verschuldigd aan den Gouverneur, die vanzelfsprekend ook de richtlijnen vaststelt ²⁸, waarnaar de Algemeen Militair Commandant heeft te handelen (...)." ²⁹

De functies van AMC en OAZ werden in personele unie vervuld. ³⁰ De AMC stond onder bevel van de gouverneur van Curaçao. De gouverneur was verantwoording verschuldigd aan de minister van Koloniën. ³¹ De OAZ ressorteerde onder de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten. ³²

De combinatie AMC, tevens commandant van een varend schip was natuurlijk verre van ideaal, zeker niet toen Hr. Ms. 'Van Kinsbergen' op 19 mei 1940 onder operationeel bevel werd gesteld van de Britse 'Commander-in-Chief, America and West Indies'. Vanaf 8 juni 1940 werden deze twee functies dan ook losgekoppeld ³³ en werd, bij Algemeene order van den Opperbevelhebber in het gebiedsdeel Curaçao, kapitein ter zee W. van den Donker aangewezen als AMC en opvolger van Hoeke. ³⁴ Hiermee werd ook de functie van OAZ losgekoppeld van de functie commandant van het stationsschip.

Met ingang van 21 juni 1940 gingen de functie en de bevoegdheden van de PMC Curaçao over op de AMC. ³⁵

Bij proclamatie van 29 juni 1940 bepaalde de gouverneur dat het militair gezag in zijn naam voortaan werd uitgeoefend door de AMC. Op de eilanden Aruba, Bonaire en de Bovenwindse eilanden werd de uitoefening van het militair gezag door de AMC overgedragen aan de gezaghebber (voor de eilanden St. Eustatius en Saba aan de ondergezaghebber). ³⁶

26 Inv.nr.62: Algemene order van den Opperbevelhebber in het Gebiedsdeel Curaçao van 11 mei 1940.

27 De Vos van Steenwijk, Het marinebeleid, 110.

28 Het is vooralsnog niet bekend of er inderdaad richtlijnen zijn vastgesteld.

29 CAD, archieven van de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten ... (CAD nr. 148.1), inv.nr. 59.

30 Met ingang van 26 januari 1943 werd de titulatuur "De Oudst Aanwezend Zeeofficier, Algemeen Militair Commandant" gewijzigd in "De Algemeen Militair Commandant, Oudst Aanwezend Zeeofficier". Bron: Inv.nr.62: beschikking van de AMC, no. AZ.100/1/20.

31 De Vos van Steenwijk, Het marinebeleid, 110.

32 Boscher, De Koninklijke Marine, III, noot 222, 421.

33 Boscher, De Koninklijke Marine, III, 134.

34 Inv.nr.62: Algemene order no. 658 van juni 1940.

35 Inv.nr.62: besluit van de gouverneur van Curaçao van 21 juni 1940.

36 PB 1940, nr.72.

Bij Gouvernementsbesluit van 6 december 1941³⁷ werd op Curaçao een kamp voor "onwillige schepelingen" ingericht, dat onder toezicht stond van de AMC. Deze besliste, na een vooronderzoek door een zeeofficier, over plaatsing in dit kamp.

Op 7 december 1941 werden de Verenigde Staten direct bij de oorlog betrokken. De Engelse troepen op Curaçao en Aruba werden tussen 11 en 14 februari 1942 vervangen door Amerikaanse (de Franse troepen waren reeds eerder vertrokken). Het gebiedsdeel Curaçao ging nu deel uitmaken van het Caribbean Sea Frontier.³⁸

Eind 1941, begin 1942 ontstond er een meningsverschil tussen gouverneur Wouters en de AMC Van den Donker over de positie van de AMC. Volgens de gouverneur was hij de hoogste militaire autoriteit.

"Hij (de AMC, JC) (is) niets anders, dan Algemeen Commandant der Troepen en bovendien mijn rechterhand en adviseur in alles wat de defensie betreft (...)." ³⁹

De AMC daarentegen deelde voornoemd standpunt niet, omdat de gouverneur als zodanig geen militair was. De minister van Marine was het eens met de AMC.

"(...) De Kapitein ter Zee van den Donker beschouwt zich terecht als de Militaire bevelhebber in het gebiedsdeel, die niet alleen volkomen bevoegd is de aan het militair gezag (...) toegekende bevoegdheden uit te oefenen op de wijze die hij noodzakelijk acht, doch ook gerechtigd is uitbreiding van zijn bevoegdheden te verzoeken aan den Gouverneur als hij vermeent (...) dat hij zijn militaire taak zonder uitbreiding dier bevoegdheden niet naar behooren kan verrichten. Het is aan den Gouverneur om te beslissen of aan den geuiten wensch tot uitbreiding kan worden tegemoet gekomen (...)." ⁴⁰

Het is niet bekend of dit conflict naar volle tevredenheid van beide partijen is opgelost, maar feit is wel dat Van den Donker op 28 februari 1942 door kapitein ter zee C.J. baron van Asbeck ⁴¹ werd opgevolgd. ⁴² Mogelijk dat voornoemde affaire daarbij een rol gespeeld heeft.

Op 12 februari 1942 gaf de Nederlandse regering een communiqué uit, waarin werd verklaard dat

"(...) op verzoek van de Nederlandse Regering (...) de regering van de Verenigde Staten een contingent Amerikaanse troepen naar Aruba en Curaçao (heeft) gezonden om als geallieerde hulpstroepen deel te nemen aan de verdediging van deze eilanden, in het bijzonder van de zich daar bevindende olieraffinaderijen (...). De Amerikaanse strijdkrachten, die onder Nederlands commando zullen optreden, zullen worden teruggetrokken zo spoedig als aan de tegenwoordige noodtoestand een einde zal zijn gekomen (...)." ⁴³

Deze bevelsverhouding werd bij proclamatie van de gouverneur van Curaçao van 31 maart 1942 ⁴⁴ gewijzigd.

37 PB 1941, no.146.

38 Marinemonografieën Curaçao en Suriname 1e halfjaar 1942, 55; Goslinga, De Nederlandse Antillen en Suriname, 403.

39 CAD, archieven van de BDZ ..., inv. nr. 59, "dossier" 46/2 ZG, 1942: brief van de gouverneur van Curaçao aan de minister van Koloniën, nr. 10 Kabinet van 23 januari 1942.

40 Citaat uit de minuut van een brief van de minister van Marine aan de minister van Koloniën, no.46/2 ZG van 9 juli 1942. In: CAD, archieven van de BdZ ..., inv.nr. 59, "dossier" no. 46/2 ZG., 1942

41 Met ingang van 12 december 1942 door de minister van Marine bevordert tot Schout bij Nacht (Bekendmaking AMC, no.7881 van 12 december 1942. Bron: Inv.nr.62).

42 Inv.nr. 62: Algemeene order van den opperbevelhebber in het gebiedsdeel Curacao van 28 februari 1942.

43 Marinemonografieën Curaçao en Suriname, plannen en voorstellen t.a.v. de defensie van Suriname, Curaçao en Aruba in 1941 en 1942, 28.

44 PB 1942, no.61.

"(...)

- Het strategische en tactische bevel over alle militaire operaties in de Caraïbische Zee, is opgedragen aan Admiraal Hoover U.S.N. ⁴⁵ (United States Navy, JC) te San Juan (Puerto Rico). Zijn titel is: Commander Caribbean Sea Frontier (C.C.S.F.).
- Het strategische en tactische bevel over de militaire operaties op, boven en rond de eilanden Curaçao en Aruba is opgedragen aan Rear-Admiral Oldendorf U.S.N. te Curaçao, die in deze functie rechtstreeks staat onder Admiraal Hoover. Zijn titel is Commander All Forces Aruba Curaçao (C.A.F.A.C.).
- Het commando van Rear-Admiral J.B. Oldendorf strekt zich uit over alle strijdkrachten op deze eilanden, dus ook over de Nederlandsche. De Algemeen Militair Commandant staat onder zijn direct bevel in de functie van Chef Staf.
- De positie van den Algemeen Militair Commandant als hoofd van de Nederlandsche strijdkrachten blijft onveranderd voor wat betreft zijn bestaande organisatorische, disciplinaire en administratieve competenties.
- De Algemeen Militair Commandant is voor zijn beleid niet meer rechtstreeks verantwoordelijk aan den Gouverneur van Curaçao doch aan Rear-Admiral Oldendorf (..)."

De totstandkoming van deze nieuwe bevelsverhouding had nog heel wat voeten in de aarde. De Amerikaanse regering wilde een Amerikaanse officier belasten met het eenhoofdig bevel over alle geallieerde strijdkrachten in het gebiedsdeel Curaçao. De bestaande toestand was dat de Amerikaanse legerautoriteiten, de Amerikaanse marineautoriteiten, de Nederlandse autoriteiten en de Britse controleur zeeverkeer naast elkaar stonden.

De Nederlandse regering stond erop dat het opperbevel over de Amerikaanse strijdkrachten in handen werd gelegd van de gouverneur, die ook het opperbevel voerde over de Nederlandse strijdkrachten.

Uiteindelijk werd op 17 maart 1942 een compromis bereikt. De rear-admiral werd opperbevelhebber in de praktijk en de gouverneur bleef opperbevelhebber in naam. ⁴⁶

Aan de Amerikaanse rear-admiral Jesse B. Oldendorf werd als CAFAC het operationeel bevel over alle geallieerde strijdkrachten in het gebiedsdeel Curaçao opgedragen. De AMC kreeg formeel de positie van stafchef van de CAFAC ⁴⁷ en vormde daarmee de verbinding tussen de gouverneur en de Amerikaanse commandant. ⁴⁸

De AMC was operatief uitgeschakeld, maar administratief bleef hij de hoogste chef van de Nederlandse strijdkrachten ter zee en te land. ⁴⁹ De positie van de AMC/OAZ werd door de nieuwe regeling van twee- naar drieledig: in de functie van AMC stond hij rechtstreeks onder de gouverneur van Curaçao; als OAZ Curaçao rechtsreeks onder de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten (BdZ) en als chef staf stond hij rechtsreeks onder de CAFAC. ⁵⁰

Er vormden zich twee staven: die van de CAFAC, bestaande uit Amerikanen en die van de AMC, bestaande uit Nederlanders. ⁵¹

45 Op 1 juli 1942 opgevolgd door admiraal Arthur G. Robinson, USN. Bron: inv.nr.62, CAFAC-order no.5 van 1 juli 1942.

46 CAD, archieven van de BdZ ..., inv.nr. 61, "dossier" 117/1 ZG.

47 Bosscher, De Koninklijke Marine, III, 150.

48 Enquetecommissie Regeringsbeleid 1940-1945 (voortaan: Enquetecommissie Regeringsbeleid 1940-1945), Verslag houdende de uitkomsten van het onderzoek, dl.8a en b, Militair beleid 1940-1945, terugkeer naar Nederlandsch-Indië, 122 + 124.

49 CAD, archieven van de BdZ ..., inv.nr. 61, "dossier" 117/1.ZG.

50 Marinemonografie Curaçao en Suriname 1e halfjaar 1942, 60.

51 Bosscher, De Koninklijke Marine, III, 151.

Er bestond een nauwe samenwerking op alle gebied tussen het Amerikaanse opperbevel en de AMC, die ondermeer werd bevorderd door de onderbrenging van beide staven in één gebouw. Admiral Robinson hield de AMC van elke belangrijke aangelegenheid op operatief terrein op de hoogte.⁵²

De CAFAC werd ondermeer belast met task forces, het geven van opdrachten en de aanwijzing van (aanvals)doelen. Onder zijn bevoegdheden vielen niet de administratie en de discipline over vreemde troepen en het handhaven van de civiele orde.⁵³

Ook het commando van de landstrijdkrachten lag in Amerikaanse handen. Colonel Bullard US Army - begin juli 1942 vervangen door Colonel Rattan - was de hoogste bevelvoerende officier te land en ressorteerde rechtstreeks onder admiraal Robinson. Ook de Commandant Nederlandse Troepen Curaçao, kapitein Langeveld, stond rechtstreeks onder zijn bevelen.⁵⁴

In verband met de bezetting van Nederlands-Indië werd begin oktober 1942 een groep, bestaande uit 54 personen overgebracht van het Marine Etablissement te Soerabaja naar Curaçao. Dit personeel werd tewerk gesteld bij de verschillende technische bedrijven en inrichtingen der Koninklijke marine, alwaar dringend behoefte aan technisch personeel bestond.

Het personeel werd voorlopig ondergebracht in het Waterfort.⁵⁵

Met ingang van 1 december 1942 werd het burgerpersoneel gehuisvest in Huize "Soerabaja" te Willemstad.⁵⁶

De Nederlandse strijdkrachten kregen in de tweede helft van 1944 een nieuwe taak. In samenwerking met de Amerikaanse strijdkrachten:

- beveiliging van de lake-tankerroutes⁵⁷
- tegengaan van beschieting door onderzeeboten
- verhinderen van landing van kleine groepen saboteurs
- voorkomen dat inlichtingen en materialen de vijand bereiken;
- inwendige orde en rust helpen handhaven en sabotage verhinderen.

Naar aanleiding hiervan vroeg de AMC, op verzoek van de minister van Koloniën, op 15 juli 1944 alle onder hem ressorterende onderdelen, hem een volledige opgave te verstrekken van materieel, uitrusting, materialen en dergelijke, die overbodig waren en elders gebruikt konden worden.⁵⁸

De Verenigde Staten beschouwden het Caribisch gebied niet meer als oorlogsterrein en begonnen met de terugtrekking van haar troepen uit dit gebied. Vanaf nu begon men met de afwikkeling van de in het gebiedsdeel aanwezige strijdkrachten en de ontmanteling van de militaire installaties. Zo werden op 1 oktober 1944 de kustwachtposten op Curaçao en Aruba opgeheven en werd vanaf 1 november de bewaking van de Lago Olie-installaties op Aruba door Nederlandse troepen overgenomen.⁵⁹

Op 1 januari 1945 werden op Curaçao, Aruba en Bonaire de luchtbeschermingsdiensten opgeheven.⁶⁰

52 CAD, archieven van de BdZ, inv.nr. 61, "dossier" 117/1.ZG.

53 Bosscher, De Koninklijke Marine, III, 150.

54 CAD, archieven van de BdZ, inv.nr. 61, "dossier" 117/1.ZG).

55 Inv.nr. 63.

56 Inv.nr. 150.

57 Lake-tankers zijn speciale olietankers, die ruwe olie transporteerden van Maracaibo (Venezuela) naar Willemstad en door de geringe diepgang de ondiepe drempel van het Meer van Maracaibo konden passeren.

58 Marinemonografie Curaçao en Suriname 1944-september 1945, 21.

59 Marinemonografie Curaçao en Suriname 1944-september 1945, 31 + 33.

60 PB 1945, no.19.

Op 14 juni 1945 vaardigde de gouverneur van Curaçao een proclamatie uit waarbij de staat van beleg werd opgeheven.⁶¹

Na de onvoorwaardelijke overgave van Japan op 2 september 1945, werden de commando's over de Amerikaanse Sea-Frontiers opgeheven en legde vice-admiraal W.H. Munroe USN als Commander Sea Frontier Caribbean zijn functie neer.⁶²

"(...) Direct na het beëindigen van de krijgsverrichtingen in Europa werd van de in het Staatsdeel gestationeerde Amerikaanse lucht-, zee- en landmacht een groot gedeelte (...) overgeplaatst. Op 3 december 1945 werd Commodore L.W. Busbey Jr. van zijn bevel als "Commander All Forces Aruba Curaçao" ontheven (...). Op Curaçao bleef de Colonel L.E. Schoenmaker als Commander Ground Forces Aruba- Curaçao fungeren (...)." ⁶³

Aan het einde van 1945 waren er van de oorspronkelijke aanwezige Amerikaanse troepen nog slechts betrekkelijk kleine detachementen op Curaçao en Aruba over.⁶⁴ In oktober 1945 vertrok de US Navy van Curaçao.⁶⁵

In 1945 werden maatregelen getroffen om, in verband met de te verwachten demobilisatie, het in verschillende functies naast en door elkaar dienende marine- en landmachtspersoneel weer zoveel mogelijk terug te brengen tot het onderdeel waartoe zij behoorden. Eind mei 1945 was dan ook het zee- en landmachtapparaat gescheiden, maar voor beide onderdelen bleef de AMC met zijn staf als overkoepelend orgaan bestaan.⁶⁶

Vanaf 1 augustus 1945 werd een begin gemaakt met de demobilisatie van de Vrijwilligerskorpsen Curaçao en Aruba en de Schutterij.⁶⁷

Vanwege het beëindigen van de oorlogstoestand in het gebiedsdeel Curaçao verstrekke de minister van Marine in maart 1946 aan C.J. baron van Asbeck de opdracht tot liquidatie van de overbodige inrichtingen en voorraden van de Koninklijke marine.

De minister van Marine wenste zo spoedig mogelijk de AMC terug te trekken. Ook de minister van Overzeesche Gebiedsdelen vond dat voor de handhaving van de AMC geen voldoende grond meer aanwezig was. De taak van hoogste militaire gezaghebber diende te worden uitgeoefend door een officier van de Landmacht.⁶⁸

In mei 1947 werd door de minister van Marine de Commissie West-Indië ingesteld. Deze commissie kreeg als taak de mogelijkheid te onderzoeken voor het permanent of tijdelijk stationeren van onderdelen van de Koninklijke marine te Curaçao en Suriname.⁶⁹ Het is voornamelijk niet bekend wat de resultaten van voornoemd onderzoek zijn.

In afwachting van de definitieve opheffing van het Algemeen Militair Commando bepaalde de AMC dat vanaf 1 februari 1947 alle landmachtaangelegenheden rechtstreeks behandeld zouden worden door de luitenant-kolonel van de generale staf F.H.W.C.J. van Dun als Commandant Landmacht Curaçao (CLC).⁷⁰

61 PB 1945, no.88. Bron: Marinemonografie Curaçao en Suriname 1944-september 1945, 38.

62 Marinemonografie Curaçao en Suriname 1944-september 1945, 39.

63 Verslag van Bestuur en Staat van Curacao over het jaar 1945, 184. Bron: Marinemonografie Curaçao en Suriname 1944-september 1945, 67.

64 Ibidem.

65 Marinemonografie Curaçao en Suriname 1944-september 1945, 39.

66 Marinemonografie Curaçao en Suriname 1944-september 1945, 67.

67 Inv.nr. 113: Beschikking van de AMC, no. P 100/16/9/45 van 24 juli 1945.

68 CAD, archief HKGS-geclassificeerd, doos 3, agendanr. 12892: brief van de minister van Overzeesche gebiedsdelen aan de minister van Algemene oorlogvoering van het Koninkrijk, no.z.27/Geheim van 8 juni 1946.

69 KNAAZ, archief Gouverneur van Curaçao, doos 1, dossier-1.86 Geheim Stationering zeemacht in West-Indië.

70 CAD, archief Troepencommandant Aruba (voortaan: TCA): inv.nr. 6: circulaire van de AMC, nr. S 10/18/47 van 30

Bij algemene order van de gouverneur van Curaçao van 3 juni 1947 werd H.J. Suermondt, met terugwerkende kracht vanaf 1 februari 1947, eervol ontheven van de functie van AMC. Van Dun werd aangewezen als commandant van de Nederlandse landmachtstroepen, met als titel Commandant Landmacht Curaçao.⁷¹ De functie van OAZ werd vanaf 16 juni 1947 vervuld door de kapitein-luitenant ter zee F.H.M. van Straelen.⁷²

Bij Koninklijk Besluit (KB) no.7 van 8 augustus 1947 werd bepaald dat de gouverneur het opperbevel in zijn gebiedsdeel zou uitoefenen. Tevens werden door de Ministerraad de Richtlijnen betreffende de uitoefening van het opperbevel van de Gouverneurs van Suriname en Curaçao vastgesteld.⁷³

De BdZ stelde in augustus 1947 de Instructie voor de Oudst Aanwezend Zeeofficier te Curaçao vast.

1.4 DE ONDERZOEKINGS- EN BEWAKINGSDIENST (OBD), 1938-1945

In oktober 1938 deelde de minister van Defensie aan de minister van Koloniën mede dat

" (...) het, ten behoeve van een goede alarmeering, noodig zal zijn buiten de havens een bewakings- en onderzoekingsdienst in te stellen. Vermoedelijk kan hierin met plaatselijke middelen als loodssloepen worden voorzien, indien deze worden uitgerust met een klein zoeklicht, vuurpijlen en een klein radio-telefoniestation (...)." ⁷⁴

In augustus 1939 werd de Regeling onderzoekings- en bewakingsdienst ⁷⁵ voor Curaçao en Aruba vastgesteld. In deze regeling werd ondermeer bepaald dat deze dienst pas in werking zou treden op een door de gouverneur van Curaçao te bepalen tijdstip. De commandant stond rechtstreeks onder de bevelen van de gouverneur. Voor Aruba zou door de commandant een officier van de KMR als ondercommandant worden aangewezen.

"(...) De Commandant (...) draagt zorg, dat de scheepvaart wordt ingelicht omtrent de regelen waaraan zij zich te houden heeft.

Hij stelt een instructie vast voor de officieren en het personeel, die dezen dienst uitoefenen, en draagt zorg voor een regeling betreffende het alarmsein en de verdere seinen dezen dienst betreffende, waarvan de P.M.C. en de havendienst op de hoogte wordt gesteld (...)." ⁷⁶

In tijd van vrede beperkte de onderzoekingsdienst zich tot

"(...) het verzamelen van gegevens uit de scheepspapieren en uit het onderzoek van schip en lading welke voor de veiligheid binnengaats noodig zijn, hiervan wordt een onderzoekingsrapport met den loods meegegeven.

De bewakingsdienst heeft in tijden van spanning, den taak het forceeren van havens door oorlogsschepen of anderszins tijdig te melden door alarmeering (...)." ⁷⁶

januari 1947.

71 KNAAZ, archief Gouverneur van Curaçao: Algemeene order van den gouverneur van Curacao, no.4622 van 3 juni 1947.

72 Archief OAZ/AMC, ds.3 (1937-1944): Geheime agenda (deze agenda is vernietigd, JC).

73 CAD, archief HKGS-geclassificeerd, ds.8, agendanr.12367: brief van de minister van Overzeese Gebiedsdelen aan de Gouverneur van Curaçao, nr. F 54/no.65 van 29 augustus 1947.

74 Inv.nr.1: brief van de minister van Defensie, no. 427 van 22 oktober 1938 aan de minister van Koloniën.

75 Inv.nr.209: inleiding regeling onderzoekings en bewakingsdienst, Geheim no. 67 van 24 augustus 1939 (bijlage bij brief van de Havenmeester aan de Gezaghebber van Aruba, no. 4/M van 25 augustus 1939).

76 Ibidem.

De OBD'n bij de havens van Willemstad en St.Nicolaas (Aruba) traden op 3 september 1939 in werking bij de afkondiging van de Neutraliteitsproclamatie.⁷⁷

Commandant van de Onderzoekings- en Bewakingsdienst Curaçao was de Havenmeester, kapitein-luitenant ter zee KMR W. Gauw.⁷⁸ Zijn instructie werd op 10 juli 1940 door de AMC vastgesteld.⁷⁹

In 1940 namen de Britten een aantal Noorse walvisjagers in Canada over, waarvan de Nederlandse regering er in juni 1940 drie overnam. Deze drie schepen - de 'Femern', 'Toern' en 'Enern' - werden gestationeerd te Curaçao.⁸⁰ De walvisjagers werden niet als oorlogsschepen, maar als Gouvernementsschepen beschouwd. Wel stonden ze onder rechtstreeks bevel van de commandant Onderzoekings- en Bewakingsdienst en werden ingezet als bewakingsvaartuigen ten behoeve van de kustbewaking.⁸¹

In juli 1941 werd het personeel van de schepen gemilitariseerd. Vanaf deze datum werden ze wel als oorlogsschepen beschouwd.⁸²

In december 1941 werd de Instructie voor den Onderzoekingsofficier te Willemstad vastgesteld. Deze officier had tot taak:

"(het) voorkomen dat vijandelijke zeestrijdkrachten, hetzij openlijk, hetzij vermomd de haven naderen om de toegang te forceeren, of te blokkeeren, door onderzoek der schepen en het houden van scherpe uitkijk in nauwe samenwerking met de wachtpost op het Waterfort (...).⁸³

Op 1 juli 1943 werd een nieuwe instructie voor de Onderzoekingsdienst vastgesteld:

"De taak van den Onderzoekingsdienst is, te verhinderen dat neutrale of geallieerde schepen varende voor een neutraal land, dan wel vermomde vijandelijke schepen, met vijandelijke bedoelingen de haven binnen komen of de haveningang blokkeeren. Daarom worden bovengenoemde schepen vóór de haven onderzocht (...)"⁸⁴

W. Gauw werd met ingang van 1 augustus 1943 als commandant Onderzoekings- en Bewakingsdienst opgevolgd door kapitein-luitenant ter Zee KMR H.W. Hemmes.⁸⁵

Met ingang van 1 september 1945 werd de OBD Curaçao opgeheven en H.W. Hemmes eervol ontheven van de functie van commandant.⁸⁶

1.5 DE BOOM-DEFENCE, VANAF 1 JULI 1943 DE NETTEN-DIENST, 1943-1945

Met ingang van 1 december 1942 werd het kantoor van Boom-defence verplaatst naar het US Naval Camp Parera.⁸⁷ De Boom-defence was belast met het aanbrengen en verwijderen van havenversperringen.

⁷⁷ Bosscher, De Koninklijke Marine, III, 129.

⁷⁸ Inv.nr.213: inleiding regeling onderzoekings en bewakingsdienst, Geheim no. 67 van 24 augustus 1939; bijlage bij brief van de Havenmeester aan de Gezaghebber van Aruba, no. 4/M van 25 augustus 1939.

⁷⁹ Inv.nr. 108: beschikking van de AMC, no. 1016 van 10 juli 1940.

⁸⁰ Inv.nr. 63.

⁸¹ Inv.nr. 130.

⁸² Ibidem.

⁸³ Inv.nr. 109: beschikking van de AMC, no. 2662 van 11 december 1941.

⁸⁴ Inv.nr. 111.

⁸⁵ Inv.nr. 62: beschikking van de AMC, no. P.30/2/40 van 31 juli 1943.

⁸⁶ Inv.nr. 62: beschikking van de AMC, no. P 30/11/15/45 van 21 september 1945.

⁸⁷ Inv.nr. 110: beschikking van de AMC, no. 7842 van 14 december 1942.

In mei 1943 werd de instructie voor de "Boom-defence Officer", luitenant H.A.C. Wiedeman, vastgesteld door de CAFAC. De Boom-defence officer viel rechtstreeks onder de bevelen van de CAFAC. Om zijn taken te kunnen uitvoeren stelde de AMC Nederlands marinepersoneel, dat administratief viel onder de commandant van het Waterfort, ter beschikking.⁸⁸

Met ingang van 1 juli 1943 werd de naam Boom-defence gewijzigd in Nettendienst, welke tevens overging naar de Koninklijke Marine. De Nettendienst werd ondergebracht op de Motortorpedobootbasis Parera (later Marinebasis Parera)⁸⁹. Door de AMC is toentertijd een instructie voor de chef van het nettendepot vastgesteld. Hierin werd ondermeer bepaald dat laatstgenoemde werd belast met het plaatsen, lichten en onderhoud van de netversperringen. Voor het plaatsen en lichten van netten ontving hij schriftelijke orders van de AMC. Voor alle huishoudelijke diensten moest hij zich wenden tot de commandant van de Marinebasis Parera.⁹⁰

Met ingang van 14 juni 1944 werd luitenant ter zee der 2e klasse H.A.C. Wiedeman als chef Nettendienst Curaçao opgevolgd door de luitenant ter zee der 1e klasse KMR C.C. Medema.⁹¹

De nettendienst werd met ingang van 1 oktober 1945 opgeheven.⁹²

2 ARUBA

2.1 DE EERST AANWEZEND MARINEOFFICIER (EAM)/OUDST AANWEZEND ZEEOFFICIER (OAZ), 1942-1944

Aangezien de werkzaamheden van de zeewaarnemer der 1e klasse KMR P.A. de Vuyst

"(...) ten aanzien van de scheepvaart, haveerdediging en regeling zeeverkeer geheel parallel lopen met die van mij (de OAZ/AMC, JC) te Curaçao (...)",

werd eerstgenoemde vanaf 17 maart 1942 betiteld als EAM Aruba. De EAM werd tevens commandant der Nederlandse strijdrachten in Aruba.⁹³

Bij beschikking van de AMC no.1319 van 18 maart 1942 werd De instructie van den Eerst Aanwezend Marineofficier te Aruba⁹⁴ vastgesteld. Hierin werd bepaald dat de EAM de hoogste militaire autoriteit was onder de gezaghebber. Voor de militaire zaken betreffende het Caribisch gebied stond hij rechtstreeks onder de AMC en voor de lokale militaire zaken stond hij onder de gezaghebber. Tot één van zijn belangrijkste taken behoorde het op de hoogte houden van de gezaghebber, de AMC en de commandant van de Amerikaanse troepen van belangrijke gebeurtenissen, alsmede in verband hiermee de door hem genomen maatregelen. Tevens was de EAM commandant van de OBD Aruba en stond in die functie onder de bevelen van de commandant van de OBD Curaçao.

Ingaande 24 augustus 1942 werd De Vuyst eervol ontheven uit de functie van EAM, maar hij bleef commandant van de OBD Aruba.⁹⁵

88 Inv.nr. 111: Instruction for the Boom-defence officer van 14 mei 1943.

89 Inv.nr. 111: beschikking van de AMC, no. AZ 100/4/38 van 6 juli 1943.

90 Ibidem.

91 Inv.nr. 62: beschikking van de AMC, no. P 30/4/22/44 van 16 juni 1944.

92 Inv.nr. 62: beschikking van de AMC, no. P.30/13/2/45 van 28 september 1945.

93 Inv.nr.62: brief aan de gouverneur van 17 maart 1942.

94 Inv.nr. 110.

95 Inv.nr. 62: beschikking van de AMC no. 4609 van 24 augustus 1942; Marinemonografie Curacao en Suriname 2e halfjaar 1942, 15.

Tegelijkertijd werd luitenant ter Zee der 1ste klasse F.J.E. Krips benoemd tot Oudst Aanwezend Zeeofficier Aruba (OAZA), met als standplaats Oranjestad.⁹⁶

Bij beschikking no. 4533 van 19 augustus 1942 werd door de AMC de instructie van de OAZA vastgesteld, onder gelijktijdige intrekking van de instructie voor de EAM. De OAZA was de hoogste militaire autoriteit te Aruba en stond rechtstreeks onder de AMC. Onder zijn rechtstreeks bevel stonden de Commandant Onderzoekings- en Bewakingsdienst Aruba, de Garnizoenscommandant Aruba, de Commandant Nederlandse Troepen Aruba en de Commandant Kustbatterij Aruba⁹⁷ en vanaf 28 mei 1943 ook de Commandant Burgerwacht Aruba.⁹⁸

Tevens werd de OAZA met ingang van 7 september 1942 belast met de uitoefening van het militair gezag op Aruba, dat voorheen door de gezaghebber van Aruba werd uitgeoefend.⁹⁹

De luitenant ter zee der 1e klasse A.W. Kruk volgde met ingang van 1 oktober 1943 F.J.E. Krips op als OAZA.¹⁰⁰

Op 13 april 1944 werd de, bij beschikking van de AMC no. 4533 op 19 augustus 1942 vastgestelde, instructie gewijzigd. Onder zijn bevel stonden nu de Garnizoenscommandant, de Commandant Onderzoekings- en Bewakingsdienst, de Commandant Nederlandse Troepen Aruba, de Commandant Kustbatterij Aruba, de Commandant Burgerwacht Aruba, de Commandant Autodienst Aruba, het Hoofd Militaire Havenbeveiliging Aruba, het Hoofd Luchtbeschermingsdienst Aruba, de Chef Technische Dienst Aruba, het Hoofd Militaire Inlichtingendienst Aruba, het Hoofd Militaire Censuurdienst Aruba, de Degaussing Officier Aruba, de Chef Hospitaal Aruba en de Zeeofficier toegevoegd aan de USN.¹⁰¹

Met ingang van 15 november 1944 werd door de AMC de functie van OAZA opgeheven.

"Onder rechtstreeksch bevel van den Algemeen Militair Commandant te Curaçao (werden) geplaatst (...) de Garnizoenscommandant Aruba, de Commandant Onderzoekings- en Bewakingsdienst Aruba, de Commandant Infanterie Aruba, de Commandant Kustbatterij Aruba, het Hoofd Militaire Havenbeveiliging Aruba, het Hoofd Luchtbeschermingsdienst Aruba, het Hoofd Militaire Inlichtingen Dienst Aruba, de Zeeofficier toegevoegd aan de U.S. Navy Aruba, de Chef Technische Dienst op Aruba, de Commandant Autodienst Aruba en het Hoofd Militaire Censuurdienst Aruba."

Tevens werd bepaald dat de Garnizoenscommandant de hoogste Nederlandse militaire autoriteit op Aruba zou zijn en dat hij de AMC, de gezaghebber van Aruba en de hoogste Amerikaanse militaire autoriteit op Aruba, op de hoogte zou houden van belangrijke gebeurtenissen en in verband hiermee de door hem genomen maatregelen.¹⁰²

2.2 DE COMMANDANT NEDERLANDSE TROEPEN, 1942-1951

Op 19 augustus 1942 werd bij beschikking no. 4534 van de AMC de Instructie van den Commandant Nederlandsche Troepen te Aruba (CNTA) vastgesteld. De CNTA stond administratief rechtstreeks onder de bevelen van de Oudst Aanwezend Zeeofficier Aruba en operatief onder de Commander Ground Forces Aruba.

⁹⁶ Beschikking van de AMC no. 4567 van 21 augustus 1942.

⁹⁷ Inv.nr. 110: beschikking van de AMC, no. 4533 van 19 augustus 1942.

⁹⁸ Inv.nr. 111: beschikking van de AMC, no. S 1/1/10 van 28 mei 1943.

⁹⁹ Inv.nr. 36: brief aan de Gezaghebber van Aruba, no. 4989 van 7 september 1942.

¹⁰⁰ Inv.nr. 62: beschikking van de AMC no. P.30/3/45 van 6 oktober 1943.

¹⁰¹ Inv.nr. 112: beschikking van de AMC, no. S 1/1/1/44 van 13 april 1944.

¹⁰² Inv.nr. 112: beschikking van de AMC no. S.1/1/42/44 van 6 november 1944; inv.nr.60: beschikking van de AMC no. P.30/6/32/44 van 11 november 1944.

De CNTA was onder andere

"(...) belast met de regeling van garnizoensdiensten, wachten, posten en patrouilles (... en ...) met de controle op het gedrag der militairen in het openbaar en op de door den O.A.Z.A. vastgestelde algemeene regels omtrent passagieren en bezoeken van inrichtingen van vermaak." ¹⁰³

Ingaande 15 september 1942 werd kapitein der Mariniers G.H. van der Spek door de AMC benoemd als Commandant Nederlandse Troepen Aruba. ¹⁰⁴

Bij beschikking van de AMC van 15 februari 1944 werd kapitein der Infanterie KNIL J. Postma benoemd tot opvolger van Van der Spek ¹⁰⁵ als Commandant Nederlandse Troepen Aruba, tevens Commandant Nederlandse Troepen Oranjestad, ¹⁰⁶

Bij beschikking van de AMC van 12 mei 1944 werd bepaald dat de titel Commandant Nederlandse Troepen Aruba voortaan Commandant Infanterie Aruba (CIA) zou luiden. ¹⁰⁷

In september 1945 werd een eerste aanzet gegeven tot een reorganisatie van de "Troepen" op Aruba.

"Beoogd werd: a, het oprichten van een vlotte parate eenheid, met groote vuurkracht en mobiliteit, tot het afslaan van eventueele "raids". b. het kunnen voorzien in de wachtdiensten."

De titulatuur van Commandant Infanterie Aruba zou moeten worden gewijzigd in Commandant der Troepen op Aruba (Troepencommandant Aruba) ¹⁰⁸

Bij order no.6 van 26 februari 1947 werden door de Commandant Landmacht Curaçao de 1e en de 2e Compagnie Nederlandse Troepen Aruba opgeheven en samengevoegd tot de 1e Compagnie Infanterie Aruba. Tevens werd het Commando "Troepencommandant Aruba" ingesteld. Als Troepencommandant Aruba (TCA), tevens commandant 1e Compagnie Infanterie Aruba, werd aangewezen kapitein der Infanterie KL W.P. Boerma. ¹⁰⁹

2.3 DE ONDERZOEKINGS- EN BEWAKINGSDIENST ARUBA, 1939-1945

Op Aruba trad de OBD op 4 september 1939 om 18.30 uur in werking ¹¹⁰, met als commandant de officier zeewaarnemer der 1e klasse P.A. de Vuijst. De commandant stond onder bevel van de Havenmeester W. Gauw, commandant van de OBD Curaçao. ¹¹¹

De Vuijst werd met ingang van 1 november 1942 opgevolgd door de luitenant ter zee der 2e klasse KMR R.W. Winkler ¹¹², die op zijn beurt op 1 januari 1943 werd opgevolgd door de luitenant ter zee der 2e klasse KMR U.F. van Veen. ¹¹³ Deze laatste werd op 15 juli 1943 opgevolgd door de luitenant der 3e klasse KMR W.D. Hamerling. ¹¹⁴

¹⁰³ Inv.nr. 110.

¹⁰⁴ Inv.nr. 62 beschikking van de AMC, no. 4567 van 16 september 1942.

¹⁰⁵ Inv.nr. 62: beschikking van de AMC, no. P.31/1/35/44 van 15 februari 1944.

¹⁰⁶ De kapitein der Mariniers G.H. van der Spek werd met ingang van 1 oktober 1942 benoemd tot Commandant Nederlandse Troepen Oranjestad. Bron: inv.nr.62: beschikking van de AMC no. 5738 Pers van 21 oktober 1942.

¹⁰⁷ Inv.nr. 62: beschikking van de AMC, no. P 31/2/37/44 van 12 mei 1944.

¹⁰⁸ Inv.nr. 30: brief van de Commandant Infanterie Aruba, de kapitein der Infanterie KNIL J. Postma aan de AMC Curaçao van 14 september 1945, inzake organisatie Troepen op Aruba.

¹⁰⁹ CAD, archief TCA, inv.nr. 3.

¹¹⁰ Inv.nr. 212.

¹¹¹ Marinemonografie Curacao en Suriname 1943, 51.

¹¹² Inv.nr. 62: bekendmaking van de AMC no.6373 Pers. van 24 oktober 1942.

¹¹³ Inv.nr. 62: beschikking van de AMC, no. P.30/1/7 van 20 januari 1943.

¹¹⁴ Inv.nr. 62: beschikking van de AMC, no. P.30/2/28 van 15 juli 1943.

In 1942 werd de instructie voor de Onderzoekings- en Bewakingsdienst Aruba gewijzigd. De taak bestond uit

"(het) voorkomen dat vijandelijke zeestrijdkrachten, hetzij openlijk, hetzij vermomd de haven naderen om de toegang te forceeren of te blokkeeren, door onderzoek der schepen en het houden van scherpen uitkijk (...)" ¹¹⁵

Op 12 juli 1945 bepaalde de AMC dat vanaf 1 augustus 1945

"(...) de Onderzoekingsdienst Aruba zal ophouden te functioneren (en) het landmacht-personeel, geplaatst bij den onderzoekingsdienst, zal ter beschikking komen van den Commandant Infanterie Aruba en het marine-personeel zal overgeplaatst worden naar de Marine Basis Parera." ¹¹⁶

Voornoemde overplaatsingen moesten uiterlijk 15 augustus 1945 zijn uitgevoerd. ¹¹⁷

Ingaande 26 juli 1945 werd Hamerling opgevolgd door de luitenant ter zee der 2e klasse KMR G. Boer. ¹¹⁸

3 SURINAME, 1939-1946

¹¹⁹

Op 3 september 1939 - de Britten verklaarden die dag de Duitsers de oorlog - werd door de gouverneur van Suriname, prof. mr. J.C. Kielstra de neutraliteitsproclamatie afgekondigd. ¹²⁰

Evenals bij het gebiedsdeel Curaçao (zie voorgaande) was de defensie van Suriname een aangelegenheid van het ministerie van Koloniën. ¹²¹

Op 29 september 1939 kwam te Paramaribo een klas KNIL-rekruten uit Nederland aan, wat een kleine versterking van de verdediging van Suriname betekende. ¹²²

Bij proclamatie van 10 mei 1940 ¹²³ werd de oorlogstoestand tussen Duitsland en het Koninkrijk der Nederlanden en dus ook, als onderdeel daarvan, Suriname uitgeroepen.

De samenstelling van de troepen in Suriname was geregeld bij KB van 28 april 1931, nr. 41. ¹²⁴ Volgens dit KB bestond op 10 mei 1940 de organisatie van de troepenmacht in Suriname uit een kapitein-commandant, drie luitenants (waaronder één tevens de functie van adjudant van de gouverneur vervulde) en 157 onderofficieren en manschappen. ¹²⁵ Daarnaast werd de schutterij gemobiliseerd ¹²⁶, welke bestond uit vrijwilligers en dienstplichtigen. Dit teneinde de troepenmacht zo goed mogelijk op sterkte te brengen. ¹²⁷

¹¹⁵ Inv.nr. 110: brief van de commandant Onderzoekings- en Bewakingsdienst Curaçao aan de AMC, no. 643/M van 6 januari 1942.

¹¹⁶ Inv.nr. 218: brief van de AMC/OAZ aan de commandant OBD Aruba, no. 12/G/1/12/45 van 12 juli 1945.

¹¹⁷ Inv.nr. 218: brief van de AMC/OAZ aan de commandant OBD Aruba, no. 12/G/1/12/45 van 12 juli 1945.

¹¹⁸ Inv.nr. 62: beschikking van de AMC, no. P 30/7/17/45 van 31 juli 1945.

¹¹⁹ Zie ook: Surinaams(ch) verslag 1940, 1943, 1944, 1945, 1946 - Tekst van het verslag van bestuur en staat van Suriname over het jaar 1939, 1940-1942, 1943, 1944, 1945. 's-Gravenhage, diverse jaren.

¹²⁰ Gouvernementsbesluit (voortaan: GB) 1939, nr. 61. Zie ook: Bosscher, De Koninklijke Marine, III, 129.

¹²¹ De Vos van Steenwijk, Het marinebeleid, 118.

¹²² Bosscher, De Koninklijke Marine, III, 131.

¹²³ GB 1940, nr. 35.

¹²⁴ Gewijzigd bij GB 1935, nr. 27 en GB 1939, nr. 1. (Marinemonografie Curaçao en Suriname in 1939 en 1940, 12.

¹²⁵ Voor een chronologisch overzicht van correspondentie en bescheiden betreffende, en verband houdende met troepensterkte in Suriname, 1943 - mei 1945, zie: Marinemonografie Curaçao en Suriname 1944 - september 1945, 74-94.

¹²⁶ GB 1940, nr. 36.

¹²⁷ De Vos van Steenwijk, Het marinebeleid, 118.

Op 1 juni 1940 arriveerde te Suriname een detachement mariniers van 50 man. Deze vormde de bewaking van een transport Duitsers en NSB-ers uit Nederlands-Indië.¹²⁸

In april en mei 1941 kwamen vanuit diverse bronnen berichten dat de Duitsers spionageactiviteiten ontplooiden op de Franse eilanden Martinique en Guadeloupe. Hierop werd de scheepvaart - uitgevoerd door het Gemengd Bedrijf Vaartuigendienst Suriname¹²⁹ - tussen Suriname en deze eilanden verboden. Aangezien Suriname een groot deel van haar rijst naar deze eilanden exporteerde bleef deze maatregel niet zonder economische gevolgen. Toen de eilanden zich voorjaar 1942 onttrokken aan de invloed van de Vichy regering werden de economische betrekkingen tussen Suriname en de Franse eilanden dan ook weer hersteld.¹³⁰

Op 24 september 1941 ontscheepte de Hr.Ms. 'Van Kinsbergen' een detachement bestaande uit 60 vrijwillige militairen te Suriname, welke behoorden tot het Nederlands Legioen. Het bestond grotendeels uit personeel dat in de meidagen vanuit Nederland naar Engeland was ontvlucht. De reden voor het zenden van deze troepen was ondermeer gelegen in het feit, dat Amerika voornemens was troepen te zenden naar Suriname. De marine attaché Washington rapporteerde via de Nederlandse ambassade dat de Amerikaanse marine-inlichtingendienst hem deelgenoot had gemaakt van grote bezorgdheid vanwege het feit dat Suriname onvoldoende verdedigingsmogelijkheden had. Als mogelijke oplossing suggereerde hij de uitzending van Amerikaanse mariniers. Na bespreking in de ministerraad van dit bericht werd de Van Kinsbergen uitgezonden.¹³¹

In november 1941 arriveerden 65 Amerikaanse officieren en 912 onderofficieren en manschappen te Suriname. Ze stonden onder leiding van kolonel P.D. Parkinson. Hun voornaamste taak was de bescherming van de bauxietmijnen.¹³²

Daar de Nederlandse regering bevreesd was haar soevereiniteit te verliezen ging aan deze uitzending een reeks van diplomatieke schermutselingen vooraf.

Parkinson kreeg het bevel van de Amerikaanse generaal op Trinidad om de Nederlandse troepen in Suriname onder zijn bevel te nemen. Dit werd geweigerd door de gouverneur en hij werd hierin gesteund door de Nederlandse regering. Naar aanleiding van dit incident adviseerde de gouverneur van Suriname een hoge Nederlandse officier uit te zenden.¹³³

Op 2 maart 1942 schreef het hoofd van de Centrale Inlichtingendienst, de kolonel der Mariniers De Bruyne, een brief aan de minister van Marine waarin De Bruyne de minister meedeelde een klacht te hebben ontvangen van de Engelse Secret Service betreffende onvoldoende veiligheidsmaatregelen in Suriname. Het betrof met name de onvoldoende veiligheidsvoorzieningen van de eerder genoemde bauxietmijnen. In overleg met het departement van Koloniën, dat feitelijk de verantwoordelijkheid droeg voor het bewaren van deze veiligheid, en de Engelse veiligheidsdienst werd deze taak opgedragen aan kapitein-luitenant ter zee KMR A.C.H. Kuyck, die toch al bestemd was om te worden uitgezonden naar Paramaribo.¹³⁴

128 Zie voor meer gegevens over dit transport alsmede de detentie van deze NSB-ers: L. de Jong, Het koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog, Deel 9 Londen, 506-507.

129 Zie hoofdstuk 1.4 Een korte geschiedenis van de NV Gemengd Bedrijf Vaartuigendienst Suriname.

130 CAD, archieven van de BdZ ..., inv.nr. 88, geheim, doos 347, S 226/1/

131 CAD, archieven van de BdZ ..., inv.nr. 62: Memorandum betreffende het in Suriname gedetacheerde personeel der Kon. Ned. Brigade Prinses Irene. 13/3 ZG 1943. Zie ook: Bosscher, De Koninklijke Marinel, III, 138-139.

132 Bauxiet was een vitale grondstof voor de produktie van aluminium en aldus van strategisch belang voor de vliegtuigproduktie. In 1942 was de Verenigde Staten bij de import van bauxiet voor 60 % afhankelijk van Suriname. (De Vos van Steenwijk, Het marinebeleid. 118).

133 Marinemonografie Curaçao en Suriname 1941, 30 en bijlage 19.

134 CAD, archieven van de BdZ, inv.nr. 55, doos 12, ZG 16.

Op 29 maart 1942 arriveerde de kolonel der Infanterie J.K. Meyer te Suriname. Hij zou hier gaan fungeren als Territoriaal Commandant.¹³⁵

Bij resolutie van 2 april 1942 nr. 986¹³⁶ werd, in verband met de heersende oorlogstoestand, de organisatie van de krijgsmacht in Suriname nader geregeld. Er werd een territoriaal commando ingesteld en de indeling van de troepen werd nader geregeld.

Op 4 april 1942 arriveerde kapitein-luitenant ter zee KMR A.C.H. Kuyck te Suriname. Hij ging de volgende posten te Paramaribo vervullen:

- Oudst Aanwezend Zeeofficier
- Hoofd Militaire Inlichtingenofficier, toegevoegd aan de Gouverneur
- Handelsbeschermingsofficier¹³⁷
- Hoofd van de censuur voor geheel Suriname
- Hoofd van de geheime politie te Paramaribo
- Hoofd van het Marine detachement
- Administratief hoofd van het detachement Mariniers.¹³⁸

Bij zijn vertrek naar Paramaribo kreeg Kuyck van de minister van Marine de opdracht de gouverneur van Suriname

" (...) op tactvolle wijze kenbaar te maken, dat een meer soepele verstandhouding tussen het bestuur van Suriname en den bevelvoerder der Amerikaansche troepen gewenst zou zijn (...)"

Bij zijn aankomst vroeg Kuyck om officieren voor de functie van maritiem havencommandant en van commandant van de nog op te bouwen marinebasis.¹³⁹

Tot dan toe was de commissaris van politie tevens havenmeester, belast met het toezicht op de naleving van de havenverordening en registratie van aan- en afmonstering van schepelingen. Het loodswezen was een particuliere aangelegenheid.

De loodsdienst werd op 30 september 1942 gemilitariseerd en gesteld onder de Militair Havencommandant onder commando van de Territoriaal Commandant. Tot Militair Havencommandant werd aangesteld luitenant ter zee 1e klasse A.P. Smitt. Men hield zich vooraleer meer bezig met verlichting, betonning, bebakening. De werkzaamheden werden in de loop der tijd aanmerkelijk uitgebreid.¹⁴⁰ De dienst werd in september 1945 weer gedemilitariseerd.¹⁴¹

Op 10 april 1942¹⁴² gingen de bevoegdheden van de Commandant der Troepen te Suriname over op de Territoriaal Commandant (voortaan: TC). Tevens werden verscheidene bevoegdheden van de gouverneur in zijn positie als opperbevelhebber, welke voortkwamen uit de staat van beleg, overgedragen aan de TC.

¹³⁵ Bosscher, De Koninklijke Marine, III, 152.

¹³⁶ GB 44.

¹³⁷ Met ingang van 22 september 1942. (Marinemonografie Curaçao en Suriname 2e halfjaar 1942, 30.) In deze functie stond hij onder het hoofd Handelsbescherming te New York. Met ingang van 29 juli 1943 werd luitenant ter zee 1e klasse Calten Houwing HBO Paramaribo. (Marinemonografie Curaçao en Suriname 1943, 39). Deze werd op 11 april 1944 afgelost door luitenant ter Zee 1e klas U.F. van Veen. Op 1 september werd deze afgelost door luitenant ter zee 2e klas E.V. Karst. (Marinemonografie Curaçao en Suriname 1944-september 1945, 12 en 29).

¹³⁸ Marinemonografie Curaçao en Suriname 1e helft 1942, 50.

¹³⁹ De Vos van Steenwijk, Het marinebeleid, 121.

¹⁴⁰ Door het inwerkingtreden van het Surinaamsche Wetboek van Koophandel, artikel 446 en 449 werd hij belast met het waarmaken, controleren en aftekenen van scheepsdagboeken, het regelen van aan- en afmonstering van schepelingen (GB 1944, nr. 81). Art. 557 t/m 562 (GB 1944, nr. 82 en 1936, nr. 115) en de controle op de heffing van liggeld en bakengeld (GB 1940, nr. 102).

¹⁴¹ Brief van de Militair Havencommandant aan de OAZ Paramaribo, 1945.

¹⁴² GB nr. 50.

Luitenant ter zee 2e klas A. van der Moer kreeg de opdracht, onder leiding van de OAZ de oprichting van de Marine Patrouille Dienst (MPD) voor te bereiden. Op 23 december 1942 kwam de Marine Patrouille Dienst Suriname onder leiding van luitenant ter zee A. van der Moer tot stand.¹⁴³

De MPD had onder meer tot taak

" (...) het onderhouden van een geregelde anti-onderzeebootpatrouille op de bauxietroute, voornamelijk de ondiepe kuststrook van Paramaribo naar Georgetown, in samenwerking met de geallieerde strijdkrachten (...)

(alsmede) het onderhouden van een geregelde nachtelijke patrouille in het zeegat van de Surinamerivier, speciaal het verkennen van binnendringende vijandelijke strijdkrachten en het alarmeren van het defensieapparaat (...)"

Op 23 december werd tevens de organisatie van de krijgsmacht opnieuw vastgesteld.¹⁴⁴ Er werden onder andere twee plaatselijke commando's ingesteld, een te Paramaribo en een in het district Marowijne.

Op 1 juni 1943 kregen de in Suriname gevestigde mariniers tot taak een kern te vormen van een Vechtwagenbataljon. Commandant werd de 1e luitenant H.P. Arends. De mariniers werden in september daaraanvolgend overgeplaatst naar de VS waar ze deel uit zouden gaan maken van de op te richten mariniersbrigade.

Kuyck constateerde dat de verhoudingen tussen de bestuurders van Suriname en de bevelhebber van de Amerikaanse troepen zeer stroef en gereserveerd waren.

De Amerikanen drongen aan op een overeenkomst met de Nederlandse autoriteiten waarin militaire bevoegdheden, rechtspositie et cetera van de Amerikaanse troepen te Suriname zouden zijn geregeld. Volgens de Surinaamse gouverneur kon van een tweezijdige overeenkomst dienaangaande geen sprake zijn, doch hooguit van het verlenen van "exterritoriale rechten".¹⁴⁵

"(...) het (was) de bedoeling, dat (de OAZ) werd toegevoegd aan Gouverneur Kielstra in Paramaribo om Zijne Excellentie te adviseren in zake de veiligheid van Suriname. In mijn instructie¹⁴⁶ stond, dat ik werd toegevoegd aan de gouverneur om Zijne Excellentie te adviseren in zake de veiligheid van Suriname (...)

(...) De territoriaal commandant stond als hoofd van alle troepen in Suriname ook rechtstreeks onder de Gouverneur. Ik (OAZ) stond dus min of meer naast kolonel Meyer. Toen ik echter de marine-basis had opgericht, stond luitenant van der Moer onder de territoriaal commandant, dus niet onder mij. Voor de huishoudelijke zaken had hij natuurlijk met mij te maken, maar voor militaire aangelegenheden had kolonel Meyer alleen het woord. Operationeel stond hij dus onder de territoriaal commandant, administratief onder u. Ja. (...)"¹⁴⁷

143 Voor een uitgebreid overzicht van de geschiedenis van de Marine Patrouilledienst Paramaribo: Marinemonografie Curaçao en Suriname 1944 - september 1945 1960 . 68-73. Zie ook: Bosscher, De Koninklijke Marine WO, III, 152.

144 GB 1942, nr. 162, onder intrekking GB 1942, nr. 44.

145 Volgens de Gouverneur was vanuit volkenrechtelijk standpunt en ook gezien artikel 45 van de Surinaamse Staatsregeling een overeenkomst met de Amerikanen onnodig. Van Nederlandse zijde werd hij in deze zienswijze gesteund. De eisen van de Amerikaanse commandant zouden "(...) onze zelfstandigheid afbreuk doen en (werden) ongepast geacht (...)"

146 Hieruit blijkt dat de OAZ wel een geschreven instructie heeft gekregen. Ondanks intensief archiefonderzoek in diverse archieven werd deze niet gevonden.

147 Enquêtecommissie Regeringsbeleid 1940-1945, DI 8 c-I Militair beleid 1940-1945. 357-361 (Verhoor van A.C.D. Kuyck).

"(...) De commissie wil ook nog wijzen op de bevelsverhoudingen in Suriname (...). Volgens de daar geldende staatsregelingen berustte het opperbevel bij de Gouverneur. Zowel de Nederlandse als de vreemde troepen in (Suriname) stonden evenwel operationeel onder een hoge geallieerde militaire autoriteit, die elders zijn hoofdkwartier had. Dit eiste zowel van de Gouverneur als van de militaire autoriteiten ter plaatse, die dus zowel onder de Gouverneur als onder de geallieerde opperbevelhebber stond, veel tact. Wrijvingen (...) zijn dan ook niet uitgebleven." ¹⁴⁸

Kuyck werd in zijn functie als OAZ Paramaribo op 19 juli 1943 afgelost door kapitein ter zee jhr. W. Boreel. Dit na klachten van het Amerikaanse Navy Department, dat Kuyck ongeschikt voor zijn positie was. ¹⁴⁹ Handhaving op zijn post zou de goede samenwerking met de Amerikanen in gevaar hebben gebracht. Uiteindelijk kwam na een verweerschrift van Kuyck en een onderzoek door een commissie van onderzoek de minister van Marine tot de slotsom dat

" (...) hoewel (...) Kuyck (...) op enkele punten minder tactvol optreden moet worden verweten (...) in algemene zin met zijn beleid (...) wordt ingestemd (...)." ¹⁵⁰

Op 10 juli werd Territoriaal Commandant Suriname kolonel J.K. Meyer afgelost door luitenant-kolonel A. van Oosten. ¹⁵⁰

Bij Kb van 19 november 1943, no. 8 werd gouverneur Kielstra m.i.v. 3 januari 1944 opgevolgd door mr. J.C. Brons in de functie van waarnemend Landvoogd. Hij bleef deze functie vervullen tot 26 juli 1945. ¹⁵¹

Luitenant ter zee W.F. van Vreeswijk nam op 10 januari 1944 de functies over van Boreel.

Op 5 mei 1945 werd de staat van beleg in Suriname opgeheven.

Op 18 mei 1945 werd de inlichtingendienst opgeheven. Hiermee verviel één van de functies die de OAZ Paramaribo feitelijk in personele unie vervulde. Wel hield hij veiligheidsaangelegenheden de marine betreffende in portefeuille.

Opvolger van Van Vreeswijk was luitenant ter zee M.A.J. Derksema. Deze nam op 26 mei 1945 de functie van OAZ over.

Met ingang van 1 juli 1945 werd de Militaire Radio Dienst opgeheven. ¹⁵²

Bij Koninklijk Besluit van 26 juli 1945, nr 25 werd waarnemend gouverneur mr. J.C. Brons benoemd tot gouverneur van Suriname.

Op 23 november 1945 werd de Marine Patrouille Dienst omgezet in Marinebasis Suriname.

Met ingang van 21 maart 1946 werd de kolonel der Artillerie van het KNIL A. van Oosten eervol ontheven van zijn functie als Territoriaal Commandant in Suriname in verband met een overplaatsing. Hij werd opgevolgd door de majoor der Infanterie KNIL H. Molenbrugge. ¹⁵³

¹⁴⁸ Enquêtecommissie Regeringsbeleid 1940-1945, DI 8 a en b, 158.

¹⁴⁹ CAD, archieven van de BdZ, inv.nr. 65, 84 ZG 1943.

¹⁵⁰ Marinemonografie Curaçao en Suriname 1943, 37.

¹⁵¹ Bosscher, De Koninklijke Marine, III, 153, noot 255.

¹⁵² Bij order nr. 437 van de Territoriaal Commandant van 30 juni 1945.

¹⁵³ Bij resolutie van 7 juli 1943, nr. 1845.

De marinebasis werd met ingang van 1 juni 1946 opgeheven en tegelijkertijd werd de Koninklijke marine in Suriname geliquideerd. De voormalige commandant van de marinebasis, luitenant ter zee der 2e klasse A. van der Moer, werd na het vertrek van de voormalig OAZ, belast met de afdoening van alle lopende zaken. Hij werd gesteld onder de bevelen van de OAZ in Curaçao.¹⁵⁴ Het gouvernement van Suriname nam de opstallen en walaccommodaties over.¹⁵⁵

4 EEN KORTE GESCHIEDENIS VAN DE NAAMLOZEVENNOOTSCHAP GEMENGD BEDRIJF VAARTUIGENDIENST SURINAME

De naamloze vennootschap (voortaan: NV) werd opgericht bij notariële akte van 26 mei 1936¹⁵⁶, was gevestigd te 's-Gravenhage met een bijkantoor te Paramaribo en had tot doel

"de bediening van den vaartuigendienst in Suriname".

Van het kapitaal van f100.000,- was 50% in handen van de Staat der Nederlanden. De vennootschap werd bestuurd door één of meer directeuren onder toezicht van een raad van commissarissen.

In mei 1940 werd de verbinding tussen de raad van commissarissen en het secretariaat te Amsterdam enerzijds en de directie te Paramaribo verbroken. In overleg met F.E. Bruyning, vertegenwoordiger van de raad van commissarissen, werd de zetel van de vennootschap naar Paramaribo verplaatst alsmede de statuten zodanig gewijzigd dat Bruyning de bevoegdheden van de Raad van commissarissen overnam.

Toen bekend werd dat S.D.M. Valstar in New York verbleef, werd het contact tussen directie en deze commissaris hersteld.

Op 7 april 1941 werd Bruyning benoemd tot regeringscommissaris en tevens voorzitter van de raad van commissarissen.¹⁵⁷

OVERZICHT VAN DE OUDST AANWEZEND ZEEOFFICIEREN CURAÇAO (VAN 11 MEI 1940-1 FEBRUARI 1947 TEVENS AL-GEMEEN MILITAIR COMMANDANT)

- 1930 - 01-07-1930 luitenant ter zee der 1e klasse Vreede, commandant Hr.Ms. 'Witte de With'
- 01-07-1930 - 21-02-1931 luitenant ter zee der 1e klasse Nieuwenhuijs, commandant Hr.Ms. 'Van Galen'
- 02-08-1933 - 11-03-1937 kapitein-luitenant ter zee W. van den Donker, commandant Hr.Ms. 'Johan Maurits van Nassau'
- 11-03-1937 - april 1937 kapitein-luitenant ter zee W.A. de Jong, commandant Hr.Ms. 'Johan Maurits van Nassau'
- april 1937 - 03-09-1937 luitenant ter zee der 1e Klasse J. Beckering Vinckers, commandant Hr.Ms. onderzeeboot 'O 12'
- 03-09-1937 - 25-11-1937 luitenant ter zee der 1e klasse H.C.W. Moorman, commandant Hr.Ms. 'O 12'
- 25-11-1937 - feb. 1938 NN., commandant Hr.Ms. 'Gelderland'
- feb. 1938 - eind 1938 Jonkheer N.J.C. Versluys, commandant Hr.Ms. 'Jan van Brakel'
- eind 1938 - begin 1939 kapitein-luitenant ter zee P.B.M. van Straelen, commandant Hr.Ms. 'Gelder-land'

¹⁵⁴ Inv.nr. 105.

¹⁵⁵ Brief van 1 mei 1946 van de waarnemend gouverneur van Suriname aan de staten van Suriname. Afschrift aan de OAZ.

¹⁵⁶ Bijvoegsel tot de Nederlandsche Staatscourant van maandag 8 juni 1936, nr. 109.

¹⁵⁷ Bij beschikking van de minister van Koloniën van 7 april 1941 nr. 91/WZ.

- begin 1939 - 31-10-1939 P. Kronenberg, commandant van Hr.Ms. 'Johan Maurits van Nassau'.
- 31-10-1939 - 08-06-1940 kapitein-luitenant ter zee J.L.K. Hoeke, commandant Hr.Ms. artillerie-instructie-schip 'Van Kinsbergen'.

Vanaf 11 mei 1940 werd de OAZ tevens AMC

- 08-06-1940 - 20-02-1942 kapitein ter zee W. van den Donker
- 20-02-1942 - 31-05-1945 kapitein ter zee C.J. baron van Asbeck ¹⁵⁸
- 14-05-1945 - 31-05-1945 kapitein-luitenant ter zee F.H.M. van Straelen ¹⁵⁹
- 31-05-1945 - 08-10-1945 kapitein ter zee Jhr. W. Boreel ¹⁶⁰
- 08-10-1945 - 01-02-1947 kapitein-luitenant ter zee H.J. Suermondt.

Vanaf 1 februari 1947 werd de functie van AMC opgeheven en werd de functie van OAZ weer ingesteld

16-06-1947 kapitein-luitenant ter zee F.H.M. van Straelen

LIJST VAN AFKORTINGEN

AMC	Algemeen Militair Commandant
ANVC	Algemene Maatregelen voor de Verdediging van Curaçao
ARWC	Algemene Regels welke voor normale tijden ten aanzien van de op Curaçao gestationeerde weermacht gelden
BdZ	Bevelhebber der Zeestrijdkrachten
CAD	Centraal Archiefdepot
CAFAC	Commander All Forces Aruba and Curaçao
CCSF	Commander Caribbean Sea Frontier
CIA	Commandant Infanterie Aruba
CLC	Commandant Landmacht Curaçao
CMC	Commandant Marine Curaçao
CNTA	Commandant Nederlandse Troepen Aruba
CPIM	Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij
DvM	Departement van Marine
EAM	Eerst Aanwezend Marineofficier
GB	Gouvernementsbesluit
HBO	Handelsbeschermingsofficier
HKGS	Hoofdkwartier Generale Staf

¹⁵⁸ In verband met besprekingen te Londen van 10 januari 1944-10 april 1944 nam kapitein ter zee jhr. W. Boreel de functie van AMC/OAZ waar. Boreel was OAZ te Paramaribo en werd in deze functie tijdelijk vervangen door luitenant ter zee der 1e klasse W.F. van Vreeswijk. Bron: Marinemonografie Curaçao en Suriname 1944-september 1945, 2; Archief AMC: beschikking van de AMC, no.P.30/1/10/44 van 5 januari 1944.

¹⁵⁹ Heeft, in afwachting van de komst van W. Boreel de functie van AMC/OAZ waargenomen. Van Straelen was in de periode dat Van Asbeck AMC was, chef staf van de AMC. Bron: archief Adjudant van de Gouverneur, beschikking van de AMC, no.S40/1/3/45 van 2 juni 1945; Marinemonografie Curaçao en Suriname 1944-september 1945, 37.

¹⁶⁰ Op 26 mei 1945 nam de luitenant ter zee der 1e klasse M.A.J. Derksema de functie van OAZ-Paramaribo over. Bron: Marinemonografie Curaçao en Suriname 1944-september 1945, 37 Mon.Mar.Hist., dl.III, h.7, p.37.

KB	Koninklijk Besluit
KL	Koninklijke landmacht
KMR	Koninklijke marine reserve
KNIL	Koninklijk Nederlands Indisch Leger
MPD	Marine Patrouilledienst
MTD	Motortorpedobotendienst
NSB	Nationaal Socialistische Beweging
OAZ	Oudst Aanwezend Zeeofficier
OAZA	Oudst Aanwezend Zeeofficier Aruba
OBD	Onderzoekings- en Bewakingsdienst
PB	Publicatieblad
PMC	Plaatselijk Militair Commandant
TC	Territoriaal Commandant
TCA	Troepencommandant Aruba
US Army	United States Army
USN	United States Navy
VKA	Vrijwilligerskorps Aruba
VKC	Vrijwilligerskorps Curaçao
ZG	Zeer Geheim

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

Over de geschiedenis van het archief is weinig bekend.

In 1954 ontving het Bureau Maritieme Historie van de Marinestaf 150 bundels uit het archief van de AMC over de periode 1940-1943 in bruikleen.¹⁶¹ In 1957 werden nogmaals vijf kisten archiefbescheiden van de AMC door het bureau ontvangen.¹⁶²

In 1990 werden archiefbescheiden, aangetroffen in de Collectie Tweede Wereldoorlog van het Instituut voor Maritieme Historie van de Marinestaf overgeplaatst naar het Centraal Archiefdepot. Hieronder bevonden zich ook circa 3 cm. archiefbescheiden (genummerd Bb-10/1 t/m Bb-10/21), behorende tot het archief van de OAZ/AMC.

In het voorjaar van 1993 werden 32 dozen van het archief van de Algemeen Militair Commandant te Curaçao, Oudst Aanwezend Zeeofficier in het Gebiedsdeel Curaçao, 1930-1951 overgeplaatst van de afdeling Centrale Documentaire Informatievoorziening Koninklijke marine naar het Centraal Archiefdepot. Van dit archiefdeel was een plaatsingslijst gemaakt.¹⁶³

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Overbrenging van een overheidsarchief

¹⁶¹ Archief ministerie van Marine (voortaan: archief MvM, dossier S8227, 5e Jaarverslag van het Bureau Maritieme Historie van de Marinestaf, 1 januari 1954 - 1 januari 1955.

¹⁶² Archief MvM, dossier S8227, 8e Verslag van het Bureau Maritieme Historie van de Marinestaf, 1 januari 1957 - 1 januari 1958.

¹⁶³ CAD, bureau beheer, documentatie archieven, onderdeelmap nr. 1067.

Inhoud en structuur van het archief

SELECTIE EN Vernietiging

In 1966 werden volgens voorschrift een aantal geheime en zeer geheime stukken over de jaren 1943 t/m 1951 vernietigd.

Voor aanvang van de werkzaamheden had het conglomeraat van archieven een totale omvang van circa 11,60 strekkende meter, de 32 dozen van het archief van de gouverneur van Curaçao en de adjudant van de gouverneur niet meegerekend.

Hiervan is na selectie 2,60 strekkende meter overgebleven. Het gedeelte van na 1947, 0,72 strekkende meter, is na bewerking weer in het depot teruggeplaatst.

Selectie en de uiteindelijke vernietiging vond plaats aan de hand van het Voorschrift voor het vernietigen en inleveren van archiefbescheiden van de Koninklijke marine.¹⁶⁴

Verantwoording van de bewerking

In dit inventarisatieproject zijn de bij het CAD berustende archieven (algemeen en gerubriceerd) met betrekking tot de gebiedsdelen Curaçao en Suriname bewerkt.

In 1995 werden in de collectie van het Instituut voor Maritieme Historie een aantal archiefbescheiden, behorende tot onderhavige archieven, aangetroffen. Deze bescheiden zijn in 1995 aan het CAD overgedragen en in 1998 weer gevoegd in de archieven waarin ze naar hun aard behoorden te berusten.

Gekozen is voor een verzamelinventaris op basis van de geografie, n.l. het gebiedsdeel Curaçao (de tegenwoordige Nederlandse Antillen) en Suriname.

Als cesuur is het jaar 1947 aangehouden. In dat jaar werd de functie van Algemeen Militair Commandant opgeheven en vond er een algehele reorganisatie van de strijdkrachten in zowel Curaçao als Suriname plaats.

Het "archief" stond op drie plaatsen en onder drie verschillende benamingen in het Centraal Archiefdepot: Algemeen Militair Commandant Curaçao (1930-1955, 32 archiefdozen en 1940-1945, 80 dozen); Oudst Aanwezend Zeeofficier Curaçao (1937-1944, 3 dozen) en Commandant Landmacht Curaçao (1942-1951, 10 dozen).

Nader onderzoek wees echter uit dat dit niet alleen het archief was van voornoemde archiefvormers, maar dat er ook archieven van andere archiefvormers in verweven waren, te weten:

- de Oudst Aanwezend Zeeofficier / Algemeen Militair Commandant Curaçao, 1934-1947;
- de commandant Onderzoekings- en Bewakingsdienst Curaçao, 1939-1944;
- de commandant Nettendienst Curaçao, 1943;
- de Oudst Aanwezend Zeeofficier Aruba, 1942-1944;
- de commandant Nederlandse Troepen Aruba / commandant Infanterie Aruba, 1940-1947;
- de Oudst Aanwezend zeeofficier Suriname, 1942-1946;
- de commandant Marine Patrouilledienst Suriname, 1942-1946.
- de commandant Autodienst Aruba, 1947;
- de commandant Motordienst Aruba, 1947-1948;
- de Troepencommandant Aruba, 1947-1951.

¹⁶⁴ Ministerieel besluit, nr. D 87/028/35368 van 27 december 1988.

- de commandant Landmacht Curaçao, 1947-1951;
- de commandant Marine Curaçao, 1947-1955;

Daarnaast werden enige archiefbescheiden aangetroffen uit de periode 1938-1942, die behoorden tot het persoonlijk archief van F.E. Bruyning, voorzitter van de Raad van Commissarissen van de NV Gemengd Bedrijf Vaartuigendienst Suriname.

Volgens het bestemmingsbeginsel zijn voornoemde archiefbescheiden, niet behorende tot het archief van de AMC eruit gelicht en als apart archief in deze inventaris opgenomen.

De archieven vanaf 1947 zijn wel bewerkt, maar niet opgenomen in de inventaris. Deze archieven zijn weer teruggeplaatst in het depot.

De 32, in het voorjaar van 1993, overgeplaatste archiefdozen (zie hoofdstuk 3) bevatten niet het archief van de AMC, maar een gedeelte van de archieven van de gouverneur van Curaçao en de adjudant van de gouverneur. Deze archiefdelen zijn derhalve niet in dit inventarisatieproject meegenomen.

Uit een aantal dossiers van het archief van de OAZ/AMC bleek dat de AMC, nadat zijn functie in juni 1940 was ingesteld, een aantal dossiers uit het archief van de adjudant van de gouverneur ¹⁶⁵ te hebben overgenomen. De AMC ging op dezelfde voet verder met dossiervorming; bij een aantal bescheiden werden de daarop aangebrachte stempels, met de vermelding "Bureau adjudant gouverneur", doorgestreept en vervangen door "Bureau AMC". Om het verband tussen de stukken niet te verbreken zijn voornoemde archiefstukken in het archief van de AMC gebleven.

Het archief van de AMC bestond voornamelijk uit dossiers op onderwerp, zogenaamde verzameldossiers.

Op veel archiefstukken werd in potlood een codering aangetroffen. Ook in de agenda's werd bij de betreffende inschrijvingen een code aangetroffen.

Deze codering is vermoedelijk niet tijdens het inboeken van de stukken aangebracht maar in later tijd. ¹⁶⁶ Wanneer en waarom dit gebeurd is valt niet meer te achterhalen.

De gebruikte codering is de code Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Een op de stukken veel voorkomende code is 1.86, wat staat voor landsverdediging. Ook het gebruik van de hulpgetallen 0.7 en 0.8 wijst in deze richting.

Tijdens de bewerking zijn vier scherpe patronen van 7.62 mm en een huls als bijlage van een proces verbaal aangetroffen. Deze zijn op 18 oktober 1994 overgedragen aan de Koninklijke Marechaussee.

Behalve de archieven van onderdelen op Aruba bevatten de inv.nrs. 2, 53, 56 en 105 ook informatie over de onderdelen op Aruba.

¹⁶⁵ Over de functie van adjudant van de gouverneur is weinig bekend. De adjudant was een militair, die beschikbaar werd gesteld door de Oudst Aanwezend Zeeofficier (zie ook pag. 8 van de inleiding). Hij had onder meer als taak het behartigen van de militaire aangelegenheden en het adviseren van de gouverneur in deze. Wat er met de functie van adjudant van de gouverneur is gebeurd na de instelling van de functie van AMC is niet bekend. In feite nam de AMC de taken op militair gebied van de adjudant over; de belangrijkste taak van de AMC was het adviseren van de gouverneur. De adjudant werd dus eigenlijk overbodig!

Over de structuur van het archief van de adjudant is weinig bekend. Zeker is dat er een serie "MG" (=Militair Geheim, JC) gevormd werd. Mogelijk dat er daarnaast nog een serie Algemeen werd gevormd.

¹⁶⁶ Een extra argument waarom deze codering in elk geval niet in ten tijde van het ontstaan van het archief werd aangebracht is gelegen in het feit dat, op basis van het KB nr 425 van 2 oktober 1950, het registratuurplan ministerie van Oorlog, KL en KLu pas sinds 1 januari 1954 werd gehanteerd.

Hetzelfde geldt voor de onderdelen in Suriname. De inv.nrs. 3, 6, 7, 12, 16, 22, 27, 30, 70, 72, 79, 82, 85, 87, 92, 99, 101, 103, 129, 161.

Verwant materiaal

BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

VERWANTE ARCHIEVEN

Lijst van inventarissen verschenen in de reeks archieven Koninklijk Marine gevormd tijdens de Tweede Wereldoorlog

- 2.12.28 Inventaris van het archief van de commandant der Marine te Falmouth, 1940
- 2.12.29 Inventaris van de archieven van de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten, ook als hoofd van de Ve afdeling van het ministerie van Defensie, vanaf 27 juli 1941 tevens minister van Marine, vanaf 23 juni 1945 minister van Marine en Scheepvaart, allen te Londen, en de afwikkeling daarvan, 1940-1945 (1946-1950);
- 2.12.46 Inventaris van het persoonlijk archief van luitenant-admiraal J. Th. Furstner, 1932-1968;
- 2.12.37 Inventaris van het archief van de bevelhebber der strijdkrachten in het oosten, 1942-1946;
- 2.12.44 Inventaris van het persoonlijk archief van luitenant-admiraal C.E.L. Helfrich, 1940-1962;
- 2.12.26 Inventaris van het archief van de marine commandant Australië, tot 27 oktober 1943 tevens onderbevelhebber der strijdkrachten in het oosten, en daarbij gedeponeerde archiefbescheiden, 1942-1947;
- 2.12.35 Inventaris van de archieven van de Netherlands Purchasing Commission en haar rechtsvoorgangers te San Diego en New York, 1939-1945;
- 2.12.30 Inventaris van de archieven van het hoofd handelsbescherming en diverse handelsbeschermingsofficieren, 1941-1946;
- 2.12.36 Inventaris van de Nederlandse vertegenwoordiger bij de gezamenlijke stafchefs (combined chiefs of staff) te Washington, 1942-1949;
- 2.12.33 Inventaris van de archieven van (militaire) instanties en onderdelen in de gebiedsdelen Curaçao en Suriname, 1934-1947¹⁶⁷

¹⁶⁷ Met hierin opgenomen de archieven van: de Oudst Aanwezend Zeeofficier/Algemeen Militair Commandant Curaçao; Commandant Onderzoekings- en Bewakingsdienst Curaçao; Commandant Nettendienst Curaçao; Oudst Aanwezend Zeeofficier Aruba; Commandant Nederlandse Troepen Aruba/Commandant Infanterie Aruba; Commandant Onderzoekings- en Bewakingsdienst Aruba; Oudst Aanwezend Zeeofficier Suriname; Commandant Marie Patrouilledienst Suriname; F.E. Bruyning, voorzitter van de Raad van Commissarissen van de NV Gemengd Bedrijf Vaartuigendienst Suriname.

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

1 ARCHIEF VAN DE OUDST AANWEZEND ZEEOFFICIER (OAZ) CURAÇAO / ALGEMEEN MILITAIR COMMANDANT (AMC) CURAÇAO, 1934 - 1947

1.1 ORGANISATIE

1	Stukken betreffende de organisatie van de verdediging en de strijdkrachten in het gebiedsdeel Curaçao.
1934, 1936-1946
zie ook inv. nrs. 3-32	1 pak
2	Stukken betreffende seinen en radio- en telefoonverbindingen in de gebiedsdelen Curaçao en Suriname.
1937, 1939-1943	1 pak
3-32	Stukken betreffende instelling, organisatie en opheffing van militaire onderdelen en overige instanties.
1937-1947	22 omslagen en 7 stukken
3	Waldetachment Mariniers Curaçao en Aruba. 1937, 1940	
4	Korps Militaire Politietroepen. 1937-1938, 1940	
5	Vrijwilligerskorps Curaçao. 1937-1941	
6	Geneeskundige dienst van de luchtbeschermingsdienst Aruba. 1939, 1942	
7	Detachment Mariniers Aruba. 1940, stuk	
8	Bureau Zeeverkeer. 1940, 1942	
9	Militaire Administratie. 1940, 1942-1943, 1945	
10	Degaussings- en Asdicdienst. 1941, 1943-1945	
11	Schutterij Curaçao. 1941-1943, 1945	
12	Bataljon Infanterie en Mariniers kamp Savaneta te Aruba. 1942, stuk	
13	Handelsbeschermingsdienst. 1942, stuk	
14	Inkoopcentrale. 1942, stuk	
15	Torpedowerkplaats en inschietschip te Willemstad. 1942	
16	Burgerwacht Aruba. 1942-1943	
17	Nettendienst Parera. 1942-1945	
18	Dienst Ontwikkeling en Ontspanning. 1943	
19	Korps Onderofficieren Seiner. 1943, stuk	
20	Vrijwillig Militair Vrouwenkorps Curaçao. 1943	
21	Militaire Inlichtingendienst Curaçao. 1943, 1945	
22	Onderzoekingsdienst Curaçao en Aruba. 1943, 1945	
23	Kustbatterijen Curaçao. 1943-1945	
24	Commandant Infanterie Bonaire (met ingang van juni 1944
Detachment Commandant Militaire Politietroepen Bonaire
(Decobo). 1944, stuk	
25	Infanterie Aruba. 1944	
26	Motortorpedoboten basis Parera (met ingang van 1 juni 1944 Marine
basis Parera). 1944	
27	Oudst Aanwezend Zeeofficier Aruba. 1944	
28	Vrijwillig Vrouwen Hulpkorps (VVHK). 1944-1945	
29	Pyrotechnische werkplaats. 1945	
30	Troepencommando Aruba. 1945	

31	Militaire luchtvaart afdeling Curaçao. 1946, stuk	
32	Algemeen Militair Commando. [1942], stuk	
33	Stukken betreffende de gezags- en bevelsverhoudingen. 1939-1942, 1944	1 omslag
34	Stukken betreffende het oorlogsmemorandum Curaçao. 1940, 1945	1 omslag
35	Stukken betreffende militaire strafwetgeving en -bevoegdheid. 1940-1942, 1944	1 omslag
36	Stukken betreffende de Staat van Beleg en de uitoefening van het militair gezag. 1940-1942, 1944-1945	1 omslag
37-42	Begrotingen van diverse onderdelen. 1940-1945	3 omslagen en 3 pakken
37	1940	
38	1941	
39	1942, pak	
40	1943, pak	
41	1944, pak	
42	1945	
43	Brief van de commandant Nederlandse Troepen Bonaire inzake de organisatie van de kustwachtdienst op Curaçao. 1942	1 stuk
44	Stukken betreffende een mogelijke verandering van Curaçaosche tijd in "eastern war time". 1942-1943	1 omslag
45	Stukken betreffende het beschikbaar stellen van gelden voor het personeel van het "Marine-etablissement Soerabaja". 1942-1943	1 omslag
46	Brief van de commandant Nederlandse Troepen Bonaire inzake het beheer van het magazijn. 1943	1 stuk
47	Brief aan de commandant Nederlandse Troepen Habaai inzake treffen van voorzieningen voor de opvang van Nederlandse vluchtelingen. Doorslag. 1943	1 stuk
48	Stukken betreffende het Monumentenfonds Curaçao. 1943-1947	1 omslag
49	Stukken betreffende de Handelsbeschermingsposten te New Orleans en New York. 1945	1 omslag
50	Stukken betreffende de demobilisatie van de Curaçaosche weermacht. 1945	1 omslag
53	Extract uit het rapport van de voorbereiding, oprichting en verrichtingen van de	

	Marine Patrouilledienst te Paramaribo. [1943]	1 stuk
54	Staat van officieren ressorterende onder de CAFAC. [1943]	1 stuk
55	Organisatieschema van de Koninklijke marine in het "Caribbean Sea Frontier". z.d.	1 stuk
56	Stukken betreffende het Territoriaal Commando Suriname. z.d.	1 omslag
51	Stukken betreffende taak en werkzaamheden van diverse onderdelen. 1945	1 omslag
52	Stukken betreffende de organisatie van de vredesvoorbereiding handelsbescherming. 1946	1 omslag
1.2 PERSONEEL		
57	Stukken betreffende bezoldigingen en vergoedingen. 1939-1946	1 pak
58	Stukken betreffende de vordering van persoonlijke diensten van opvarenden van koopvaardischepen. 1940	1 omslag
59	Stukken betreffende de militarisering van personeel van de haven- en loodsdienst en de Nederlandse Telegraaf Maatschappij "Radio Holland". 1940, 1942	1 omslag
60	Stukken betreffende opleidingen van personeel. 1940, 1942	1 omslag
61	Stukken betreffende de geestelijke verzorging van militairen. 1940-1942	1 omslag
62	Stukken betreffende benoemingen in en ontheffingen uit diverse functies. 1940-1945	1 pak
63	Stukken betreffende indeling van militair personeel. 1940-1945	1 omslag
64	Stukken betreffende dienstweigering op het bewakingsvaartuig "Femern" en op het eiland Aruba. 1941, 1943-1944	1 omslag
65	Stukken betreffende voorschriften inzake het dragen van uniformen en onderscheidingstekens. 1941-1944	1 omslag
66	Brief aan de garnizoenscommandant te Aruba inzake strafbevoegdheid. Doorslag. 1942	1 Stuk

- 67** Brief aan de gouvernements-secretaris houdende toezending van
persoonsgegevens van diverse commandanten. Minuut. Met bijlage.
1942-1943 1 stuk
- 68** Stukken betreffende kwijschelding van een gedeelte van de aan de militairen
opgelegde vrijheidsstraffen bij gelegenheid van de terugkeer van H.M. Koningin
Wilhelmina in Nederland.
1944 1 omslag
- 69** Stukken betreffende het vrijwillig nadienen van officieren en onderofficieren van de
Schutterij.
1946 1 omslag

1.3 BEWAKING EN VERDEDIGING

- 70-105** Sterktestaten, (jaar-)verslagen en rapporten van verrichtingen van onderdelen.
1936-1947 29 omslagen, 3 pakken en 4 stukken
- 70** Detachement Mariniers Curaçao en Aruba. 1936-1937, 1939-1943
- 71** Centraal Comité Ontspanning en Ontwikkeling. 1939
- 72** Onderzoekings- en Bewakingsdiensten Curaçao en Aruba. 1939-
1945, pak
- 73** Garnizoen Curaçao. 1940, stuk
- 74** Kustwacht Curaçao. 1940, stuk
- 75** Waldetachement Mariniers Curaçao. 1940-1942
- 76** Havenbatterij Curaçao. 1945-1947
- 77** Militair Geneeskundige Dienst 1940, 1946
- 78** Korps Militaire Politietroepen Curaçao. 1940-1942
- 79** Kustbatterij Aruba. 1940-1942, 1945
- 80** AMC. 1940-1942, z.d.
- 81** Kustbatterij Curaçao. 1940-1943
- 82** Detachement Militaire Politietroepen Aruba. 1940-1943, 1945
- 83** Nederlandse Troepen Suffisant en het Waterfort. 1940-1943, 1945-
1947, pak
- 84** Hr. Ms. "Van Kinsbergen", "Jan van Brakel", "O 14" en "O 15". 1940-
1944, pak
- 85** Artillerietroepen Curaçao/Aruba. 1941, stuk
- 86** Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij (CPIM). 1941, 1944
- 87** Luchtbeschermingsdienst Aruba. 1941-1942
- 88** Torpedo-atelier Curaçao. 1941-1942
- 89** Nederlandse Troepen Habaai. 1942
- 90** Degaussingsdienst Curaçao. 1942, 1945
- 91** Motortorpedobotendienst. 1942-1943
- 92** Nederlandse Troepen Aruba. 1942-1943
- 93** Handelsbeschermingsofficier te Curaçao. 1942-1943, 1945
- 94** Militaire Verbindingsdienst Nederlands West-Indië. 1942-1943, 1945-
1946
- 95** Nederlandse Troepen Bonaire. 1942-1943, 1946
- 96** Algemene Nettendienst Curaçao. 1942-1945
- 97** Havenbatterij Waterfort. 1943, 1945
- 98** Curaçaosche Contrabande Controle (CCC). 1944-1945
- 99** Technische Dienst Aruba. 1944-1945
- 100** Kustbatterij "Caracas Baai" Curaçao. 1945
- 101** Militaire Havenbeveiligingsdienst Aruba. 1945

	102	Oudst Aanwezend Officier St. Maarten. 1945	
	103	Infanterie Aruba. 1945-1946	
	104	Marine Basis Parera. 1946	
	105	Marine Basis Suriname. 1946, stuk	
106		Stukken betreffende het aanbrengen van mijnversper-ringen en het plaatsen van kanonnen en mitrailleurs. 1937-1943 Zie ook inv.nr.150	1 pak
107-114		Instructies, orders en bekendmakingen. 1937-1946	5 pakken en 3 omslagen
	107	1937-1939, omslag	
	108	1940	
	109	1941, omslag	
	110	1942	
	111	1943	
	112	1944	
	113	1945	
	114	1946, omslag	
115		Stukken betreffende bewaking van objecten, installaties en terreinen. 1938, 1940, 1942-1944	1 omslag
116		Stukken betreffende wapens en munitie. 1938-1945	1 pak
117		Brief van de minister van Koloniën aan de gouverneur inzake de terugkeer van Hr. Ms. "Johan Maurits van Nassau" naar Nederland. Met bijlage. 1939	1 stuk
118		Brief aan de gouverneur inzake de vaststelling van maritieme en militaire kringen. 1939	1 stuk
119		Stukken betreffende te nemen maatregelen ten aanzien van bewapende koopvaardischepen. Met bijlage. 1939	1 omslag
120		Stukken betreffende het aandoen van Nederlandse havens door vreemde oorlogsschepen. 1939, 1942-1943	1 omslag
121		Verslagen van reis- en werkbezoeken. 1939, 1942-1944	1 omslag
122		Stukken betreffende de luchtbescherming. 1939-1943	1 omslag
123		Stukken betreffende het inzetten van KLM-vliegtuigen ten behoeve van de luchtverdediging. 1939-1944	1 pak
124		Stukken betreffende de vaargereedheid van de onderzeeboten "O 14" en "O 15". 1940	1 omslag

-
125	Stukken betreffende het inzetten van de sleepboot "Mico" voor de kustbewaking.
1940	1 omslag
126	Stukken betreffende het zenden van een oorlogsschip ten behoeve van de verdediging van Suriname.
1940	1 omslag
127	Staten van het aantal Brits militair personeel op Curaçao.
1940-1941	1 omslag
128	Stukken betreffende het aantal officieren, onderofficieren en overig personeel bij landmacht en marine.
1940-1941, 1946	1 omslag
129	Verslagen van genomen bewakings- en defensiemaatregelen te Curaçao en Aruba.
1940-1942	1 omslag
130	Stukken betreffende het inzetten van Noorse walvisjagers voor de kustbewaking.
1940-1942, 1944	1 omslag
131	Stukken betreffende koopvaardischepen.
1940-1942, 1944	1 omslag
132	Stukken betreffende inlichtingen en censuur.
1940-1943, 1945	1 omslag
133	Stukken betreffende evacuatie, internering en repatriëring.
1940-1945	1 pak
134	Stukken betreffende gegevens over bewapening en stellingen aan de Franse oever van de Marowijne bij St.Laurens (Frans Guyana).
1941	1 omslag
135	Rapporten over vijandelijke bewegingen. Doorslagen. 1942	1 omslag
136	Stukken betreffende de rede van de gouverneur bij de opening van de Staten van Curaçao, zittingsjaar 1942/43, met speciale aandacht voor de verdediging van het gebiedsdeel Curaçao.
1942	1 omslag
137	Stukken betreffende gegevens over kust- en luchtdoel-batterijen te Curaçao.
1942	1 omslag
138	Stukken betreffende getijtafels Suriname.
1942	1 omslag
139	Stukken betreffende ongevallen met munitie en wapens.
1942	1 omslag
140	Brief van de commandant van Hr.Ms. "Van Kinsbergen" aan de Senior Naval Officer USN te Curaçao inzake het inzetten van schepen ten behoeve van de havenverdediging. Afschrift.	

	1942	1 stuk
141	Verslag van een onderzoek van een torpedo, gelanceerd door een Japanse tweepersoonsonderzeeboot in de haven van Sydney. 1942	1 stuk
142	Stukken betreffende een sleepovereenkomst met m.s. "Micö." 1943-1944	1 omslag
143	Rapport over motortorpedoboten, Higgingsboten en patrouillevaartuigen. 1944	1 stuk
1.4 GEBOUWEN EN TERREINEN		
144	Stukken betreffende de aanleg en uitbreiding van schietbanen. 1937, 1939-1940	1 omslag
---	Stukken betreffende het aanbrengen van mijnversperringen en het plaatsen van kanonnen en mitrailleurs. 1937-1943 Dit stuk is aan te vragen onder nummer 106.	1 pak
145-148	Stukken betreffende de bouw, uitbreiding en aanpassing van kampen. 1938-1946	4 omslagen
145	Kamp Savaneta. 1938, 1940-1942, 1946	
146	Kamp Oranjestad. 1939, 1942-1944	
147	Kamp Suffisant. 1940, 1942, 1946	
148	Kamp Rio Canario. 1943-1944	
149	Stukken betreffende het gebruik van gebouwen voor huisvesting van militairen en diensten. 1939, 1941-1944, 1946	1 omslag
150	Stukken betreffende de bouw van en het aanbrengen van voorzieningen aan kustbatterijen. 1939-1941, 1943-1944 Zie ook inv.nr. 106	1 omslag
151	Stukken betreffende vordering van gebouwen, voertuigen, vaartuigen en goederen. 1939-1943	1 omslag
152	Stukken betreffende de bouw en latere aanpassingen van de Motortorpedobootbasis Parera. 1940, 1942-1947	1 pak
153	Stukken betreffende de bouw van (munitie-) opslagplaatsen. 1940, 1943	1 omslag
154	Stukken betreffende de uitbreiding van het Waterfort. 1940-1941	1 omslag
155	Stukken betreffende de bouw van zoeklichtgarages en garages voor algemeen gebruik. 1941-1943	1 omslag

-
156	Stukken betreffende het reserveren van een gedeelte van het protestantse kerkhof aan de Roodeweg te Willemstad voor militairen.
1942	1 omslag
157	Brief van de directeur van Openbare Werken inzake de bouw van een militaire keuken op Habaai. Met bijlage.
1942	1 stuk
158	Besluit van de gouverneur, houdende vrijstelling van het bouwverbod ten behoeve van werken voor de defensie. Afschrift.
1942	1 stuk
159	Stukken betreffende het aanbrengen van voorzieningen op het vliegveld Hato (Curaçao).
1942-1943	1 omslag
160	Stukken betreffende de aanleg en exploitatie door de Vereniging "Aero Club Curaçao" van een vliegterrein te Brievengat (Curaçao).
1943	1 omslag
161	Stukken betreffende de bouw van een meethut op Aruba.
1943	1 omslag
162	Stukken betreffende de aanleg van een vliegveld op St. Maarten.
1943-1945	1 omslag
163	Stukken betreffende de bouw van een sleepelling te Oranjestad.
1944	1 omslag

**2 ARCHIEF VAN DE COMMANDANT VAN DE ONDERZOEKINGS-EN
BEWAKINGSDIENST CURAÇAO, 1939 - 1944**

- 164** Brief aan de Plaatselijk Militair Commandant Curaçao, houdende aanbieding van een opgave van marine tankschepen. Minuut. Met bijlage.
1939 1 stuk
- 165** Brief van de commandant Onderzoekings- en Bewakingsdienst te Aruba , houdende aanbieding van een krantenknipsel inzake het bunkeren van Duitse onderzeeboten te Curaçao. Met bijlage.
1939 1 stuk
- 166** Stukken betreffende het toelaten, opbrengen en aanhouden van schepen door oorlogsschepen van oorlogvoerende landen.
1939-1941 1 omslag
- 167** Orders voor de Onderzoekings- en Bewakingsdienst.
1941 1 omslag
- 168** Instructie van de officier van de wacht van het Waterfort (Dienst Marine-kustwachtpost).
1941 1 stuk
- 169** Stukken betreffende de militarisering van de bemanning van Noorse walvisjagers.
1941, 1943 1 omslag
- 170** Stukken betreffende de bewapening van kustwachtvaartuigen.
1941, 1944 1 omslag
- 171** Instructies voor de Onderzoekings- en Bewakingsdienst te Aruba.
1941-1942 1 omslag
- 172** Instructies voor de onderzoekingsofficier te Willemstad.
1941-1942 1 omslag
- 173** Stukken betreffende de instelling van een ontsmettingsdienst.
1943 1 omslag
- 174** Brief van de AMC, houdende aanbieding van een lijst met namen van krijgsgevangenen in handen van de Japanners. Met bijlage.
1943 1 stuk
- 175** Circulaire van de operations officier van Commander All Forces Aruba and Curaçao inzake passagiers-regeling voor Hr. Ms. Laketanker-escortevaartuigen.
1943 1 stuk
- 176** Stukken betreffende het commando over Hr. Ms. bewakingsvaartuigen.
1943-1944 1 omslag
- 177** Stukken betreffende bezoldigingen van militairen en gemilitariseerden, dienende aan boord van de bewakingsvaartuigen.
1944 1 omslag

178	Bemanningslijst van Hr. Ms. bewakingsvaartuigen. z.d.	1 stuk
179	Wachtregeling voor de onderzoekingsboot. Afschrift. z.d.	1 stuk
180	Instructie voor het commando torpedolichter. z.d.	1 stuk

3 ARCHIEF VAN DE COMMANDANT NETTENDIENST CURAÇAO, 1943

181	Maandrapporten van verrichtingen.
1943	1 omslag
182	Register van verrichtingen.
1943-1945	1 band

4 ARCHIEF VAN DE OUDST AANWEZEND ZEEOFFICIER (OAZ) ARUBA, 1942 - 1944

- 183** Brief aan de AMC inzake eventuele invoering van burgerdienstplicht voor vrouwen. Minuut.
1942 1 stuk
- 184** Brief aan de AMC met opgave van militairen die zich hebben opgegeven voor een eventueel op te richten vrijwilligerskorps voor Australië. Minuut. Met bijlagen.
1942 1 stuk
- 185** Brief aan de commandant van de Onderzoekingsdienst Aruba inzake het assisteren bij de uitoefening van voornoemde functie. Minuut.
1942 1 stuk
- 186** Stukken betreffende de plaatsing van kanonnen op Aruba.
1942 1 omslag
- 187** Stukken betreffende het gebruik van seinen en codes.
1942 1 omslag
- 188** Stukken betreffende netversperringen.
1942 1 omslag
- 189** Brieven aan de AMC inzake de plaatsing van Oerlikon machinegeweren. Minuten.
1942-1943 1 omslag
- 190** Stukken betreffende het instellen van het maritiem gebied Aruba.
1942-1943 1 omslag
- 191** Sterktestaten en rapporten van verrichtingen van de Onderzoekings- en Bewakingsdienst Aruba.
1942-1944 1 omslag
- 192** Stukken betreffende de bewaking en afrastering van terreinen en installaties van de Arend Petroleum Maatschappij.
1942-1944 1 omslag
- 193** Stukken betreffende inlichtingen en censuur.
1942-1944 1 omslag
- 194** Organisatieplan van de Radio-en Verbindingsdienst in Nederlands West-Indië.
1943 1 stuk
- 195** Brief aan de AMC inzake de aflossing van de commandant van de Onderzoekingsdienst te Aruba. Minuut.
1943 1 stuk
- 196** Brief aan de AMC inzake de instructie voor het hoofd Militaire Havenbeveiliging Aruba. Minuut. Met bijlagen.
1943 1 stuk
- 197** Brief aan de AMC inzake de uitbreiding van het kantoorpersoneel. Minuut.
1943 1 stuk

-
198	Brief aan de AMC inzake naamgeving kampement Oranjestad in "Kampement Prinses Margriet Francisca". Minuut.
1943	1 stuk
199	Brieven betreffende de commandoaflossing burgerwacht Aruba. Minuten.
1943	1 omslag
200	Stukken betreffende de behandeling van "onwillige" Amerikaanse zeelieden.
1943	1 omslag
201	Stukken betreffende de reorganisatie van de Onderzoekings- en Bewakingsdienst Aruba.
1943	1 omslag
202	Stukken betreffende een conflict tussen de commandant Nederlandse Troepen en de dienstdoend officier van gezondheid inzake de gezagsverhoudingen.
1943	1 omslag
203	Stukken betreffende het personeel van de kustbatterij Aruba.
1943	1 omslag
204	Brief van de commandant van Hr.Ms. "TM 29" inzake witte herkenningstreep op oorlogsschepen.
1943	1 stuk
205	Brief van het Hoofd Militaire Havenbeveiliging Aruba inzake de bestemming van een loodsboot te Oranjestad voor de loodsdienst te Malmok.
1943	1 stuk
206	Stukken betreffende richtlijnen inzake de behandeling van neutrale koopvaardij schepen.
1943-1944	1 omslag
207	Stukken betreffende de overdracht en overname van het commando van de kustbatterij Aruba.
1944	1 omslag
208	Brief van de commandant kustbatterij Aruba inzake de eventuele opheffing van Amerikaanse luchtdoel-batterijen.
1944	1 stuk

**5 ARCHIEF VAN DE COMMANDANT NEDERLANDSE TROEPEN ARUBA (CNTA)
COMMANDANT INFANTERIE ARUBA (CIA), 1940 - 1947**

209	Schutterij landsverordening en -besluit. Met bijlagen.
1940	1 omslag
210	Circulaire van de AMC inzake de invoering van een nieuw tenue. Met bijlagen.
1943	1 stuk
211	Sterktestaten.
1944, 1946-1947	1 omslag
212	Beschikking en orders van de AMC.
1946	1 omslag

6 ARCHIEF VAN DE COMMANDANT ONDERZOEKINGS- EN BEWAKINGSDIENST (OBD) ARUBA, 1939 - 1945

213	Brief aan de gezaghebber te Aruba inzake het in werking treden van de Onderzoekings- en Bewakingsdienst (OBD) Aruba. Doorslag. Met bijlagen.
1939	1 stuk
214	Brief van de commandant van de Onderzoekingsdienst Curaçao inzake de gezagsverhouding tussen Curaçao en Aruba.
1939	1 stuk
215	Brief van de OAZ Aruba inzake het assisteren bij de uitoefening van voornoemde functie.
1942	1 stuk
216-217	Dagboeken van scheepsbewegingen.
1943 en 1945	2 delen
	216 1943, 28 maart - 14 december	
	217 1945, 24 april - 10 juli	
218	Brieven van de AMC inzake de opheffing van de OBD te Aruba.
1945	1 omslag

7 ARCHIEF VAN DE OUDST AANWEZEND ZEEOFFICIER (OAZ) SURINAME, 1942 - 1946

- 219** Brieven aan de commandant van de Amerikaanse troepen, houdende aanbieding van inlichtingen-rapporten met betrekking tot Frans-Guyana. Met bijlagen.
1942 1 omslag
- 220** Brief aan de gouverneur, houdende een opgave van de beschikbare maritieme strijdmiddelen en -krachten van de Patrouilledienst Suriname. Minuut.
1942 1 stuk
- 221** Stukken betreffende het tenue van het personeel van de Koninklijke marine in Suriname.
1942, 1945 1 omslag
- 222** Stukken betreffende de oprichting, organisatie en bevelvoering van de Marine Patrouilledienst (MPD) te Paramaribo.
1942-1943 1 omslag
- 223** Stukken betreffende aanschaffing, overname en installatie van patrouille- en motorreddingsboten.
1942-1944 1 omslag
- 224** Stukken betreffende de werving van marinepersoneel in Suriname.
1942-1944 1 omslag
- 225** Brief aan de gouverneur inzake het ontbreken van een algemene richtlijn bij de behandeling van zaken van maritieme aard de Koninklijke marine in Suriname betreffende.
1943 1 stuk
- 226** Circulaire van de Nederlandse Scheepvaart en Handelscommissie te Londen aan de gezagsvoerders van Nederlandse koopvaardischepen inzake voorwaarden waarop Nederlandse militairen, die als kanonnier bij de koopvaardij hebben dienst genomen, op de schepen van de Nederlandse Scheepvaart en Handelscommissie in dienst kunnen treden. Afschrift. Met bijlage.
1943 1 stuk
- 227** Stukken betreffende de overgave en overname van de functie van OAZ Suriname.
1943, 1945 1 omslag
- 228** Briefwisseling met de minister van Marine inzake maandrapporten van de MPD, met op- en aanmerkingen van de OAZ Paramaribo.
1943-1945 1 omslag
- 229** Orders van de Territoriaal Commandant in Suriname. Afschriften.
1943-1945 1 pak
- 230** Stukken betreffende de begroting van de Koninklijke marine in Suriname.
1943-1945 1 omslag
- 231** Instructies en (ontwerp-)reglementen.
1943-1945 1 omslag

-
232	Brief aan de gouverneur inzake de verdeling van de kosten van defensie uitgaven tussen Suriname en het Rijk.
1944	1 stuk
233	Stukken betreffende de opleiding van een detachement stokers en lichtmatrozen bij de MPD.
1944	1 omslag
234	Besluiten inzake commandovoering.
1944, 1946	1 omslag
235	Rapporten van verrichtingen van Hr.Ms. "Dirkjë.
1944-1945	1 omslag
236	Stukken betreffende de financiële verantwoording tussen de Koninklijke marine te Curaçao en te Paramaribo.
1944-1945	1 omslag
237	Stukken betreffende de oprichting en organisatie van een
gouvernementsloodsdienst.
1944-1945	1 omslag
238	Stukken betreffende het onderzoek naar de aanvaring op de Surinamerivier tussen het ss "Juno" en het wrak van de "Coslar".
1944-1945	1 omslag
239	Ingekomen stukken van de Militair Havencommandant.
1944-1946	1 omslag
240	Brieven van de commandant MPD, houdende aanbieding van rapporten van verrichtingen. Met bijlagen.
1944-1946
Zie ook archief MPD, inv.nr. 267.	1 omslag
241	Besluiten van de gouverneur.
1944-1946	1 omslag
242	Brief aan de AMC Curaçao inzake het beheer van de gelden ten behoeve van ontwikkeling en ontspanning. Minuut.
1945	1 stuk
243	Brief aan de gouvernementssecretaris, houdende toezending van het jaarverslag 1944 van het detachement van de Koninklijke marine te Suriname. Minuut. Met bijlage.
1945	1 stuk
244	Brief aan de media van de gouverneur-generaal in Suriname inzake de publicatie van scheepsbewegingen. Afschrift.
1945	1 stuk
245	Brief aan de procureur-generaal bij het hof van justitie inzake de administratieve organisatie van de marine in Suriname.
1945
Incompleet	1 stuk

-
246	Stukken betreffende de instelling van een Onderzoek-kingsdienst.
1945	1 omslag
247	Stukken betreffende het uitoefenen van rechtsmacht door Nederlandse krijgswaarden in het territorium van de Verenigde Staten van Amerika, alsmede een dispuut inzake de zeggenschap over verwijzingen naar de krijgsraad.
1945	1 omslag
248	Brieven inzake de opheffing van de zelfstandige inlichtingendienst. Afschriften.
1945	1 omslag
249	Brief van de AMC Curaçao inzake de invoering van een nieuw stamboeknummersysteem voor de Koninklijke marine. Met bijlage.
1945	1 stuk
250	Bekendmaking van de Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten inzake de bevelvoering. Met bijlage.
1945	1 stuk
251	Brief van de auditeur-militair houdende toezending van een statistisch overzicht betreffende de krijgsraad over het jaar 1944. Met bijlage.
1945	1 stuk
252	Brief van de commandant MPD aan de commandant USS "Thrush" inzake de organisatie van de zeeredding. Afschrift.
1945	1 stuk
253	Brief van de commandant van de Marinebasis Paramaribo, houdende aanbieding van een herziene alarm regelingsprocedure van de Marinebasis. Met bijlage.
1945	1 stuk
254	Instructie voor het hoofd van het bureau van de OAZ.
1945	1 stuk
255	Uitgaande telegrammen.
1945-1946	1 omslag
256	Stukken betreffende de opheffing van de Staat van Beleg en de daarmee samenhangende liquidatie van de Koninklijke marine in Suriname.
1945-1946	1 omslag
257	Reisverslag betreffende de reis van Hr. Ms. "S 3" t/m "S 6" van Paramaribo naar Curaçao.
1946	1 stuk
258	Orders voor het bezoek Hr. Ms. "S 3" en "S 4" aan Cayenne.
[1944]	1 stuk

**8 ARCHIEF VAN DE COMMANDANT VAN DE MARINE PATROUILLEDIENST
SURINAME, 1942 - 1946**

- 259** Stukken betreffende de organisatie van de luchtbescherming.
1942-1943 1 omslag
- 260** Stukken betreffende de aanschaf van motorpatrouille-boten.
1942-1943, z.d. 1 omslag
- 261** Operatiebevel no. 1 van de OAZ Paramaribo.
1943 1 stuk
- 262** Brief aan de OAZ Paramaribo inzake rapportage van de wachtdienst. Minuut.
1943 1 stuk
- 263** Circulaire van de Netherlands Purchasing Commission te New York inzake de
herziening van verschepings-kenmerken. Met bijlage.
1943 1 stuk
- 264** Brief van de OAZ aan de minister van Marine inzake de begroting van de Koninklijke
marine over het tweede halfjaar 1943. Afschrift.
1943 1 stuk
- 265** Stukken betreffende alarmering en paraatheid.
1943, 1945 1 omslag
- 266** Stukken betreffende het Marine Radiostation Paramaribo.
1943-1944 1 omslag
- 267** Brieven aan de OAZ Paramaribo houdende aanbidding van rapporten van
verrichtingen. Minuten. Met bijlagen.
1943-1945 1 omslag
Voor de rapporten van 1945 januari - 1946 mei zie archief OAZ Suriname inv.nr. 240
- 268** Brieven aan de OAZ inzake de instructie loodsaanwijzing Surinamerivier.
1943-1945 1 omslag
- 269** Brief van de groepscommandant van Hr.Ms."S 3" en "S 4", houdende aanbidding
van een reisverslag naar Cayenne. Met bijlage.
1944 1 stuk
- 270** Brief aan de OAZ inzake voorstellen en suggesties naar aanleiding van vlootorder
nr. 1114. Minuut. Met bijlage.
1945 1 stuk
- 271** Brief van de OAZ inzake een ontwerpregeling voor de Onderzoekingsdienst.
1945 1 stuk
- 272** Rapport van de commandant van de Marinebasis Suriname inzake de stemming
onder het personeel van de Marine. Minuut.
1946 1 stuk
- 273** Memorie inzake de doelstelling van de Marine Patrouilledienst te Paramaribo.

z.d.

1 stuk

**9 ARCHIEF VAN F.E. BRUYNING VOORZITTER VAN DE RAAD VAN
COMMISSARISSEN VAN DE NV GEMENGD BEDRIJF VAARTUIGENDIENST
SURINAME, 1938 - 1942**

- 274** Stukken betreffende de balans, verlies- en winstrekening en het jaarverslag.
1938-1942 1 omslag
- 275** Brief van de directeur van de vennootschap inzake een rapport van directeur P.
Huyg over zijn reis naar Brazilië en Argentinië. Met bijlagen.
1941 1 stuk
- 276** Briefwisseling met S.D.M. Valstar, gedelegeerd commissaris van de vennootschap.
1941-1942 1 omslag
- 277** Stukken betreffende de notulen van de vennootschap.
1941-1942 1 omslag
- 278** Stukken betreffende het bestuur van de vennootschap.
1941-1942 1 omslag